Not complete

75 pokib Служби Народові

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація: "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
Тел. з Ню Йорку: BArcly 74125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXV. Ч. 204. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, П'ЯТНИЦЯ, 1-го ЛИСТОПАДА 1968 ЦЕНТІВ 10 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, FRIDAY, NOVEMBER 1, 1968 No. 204. VOL. LXXV.

1918 - У 50-РІЧЧЯ ЛИСТОПАДОВОГО ЗРИВУ - 1968

М. Демянчук кол. хор. УГА.

ПЕРШИЙ ЛИСТОПАД СИМВОЛ І НАКАЗ!

(Думки учасника Листопадового Чину)

Про Листопадовий Чин написано в нашій мемуаристичній літературі багато споминів, а все таки цих писань не забагато.

Коли глибше вдуматися в передісторію Листопадового Чину, в обставини, серед яких він відбувся та приглянутися його виконавцям, мусимо ствердити, що морально-правні, обосновані підстави, дали йому умандатовані представники західньої вітки українського народу в днях 18-го і 19-го жовтня, 1918. Ними були вибрані волею українського народу на Західньо Українських Землях посли до австрійського парляменту та галицького сойму, представники всіх земель, та всіх політичних тодішніх партій, і суспільних прошарків, люди віком зрілі, досвідом в суспільно-політичному житті багаті, а при тому зрівноважені та свідомі великої відвічальности супроти власного народу, сусідів та історії, зокрема ж в тодішній складній ситуації при наявності вже існуючої Української Держави над Дніпром. І хоч зі свідчень учасників Конституанти в днях 18 і 19 жовтня 1918 знаємо, що там під час нарад наших нотаблів стиралися з собою дві концепції розв'язки західньо-української державницької справи, знайшлася вкінці розв'язка, що на неї погодилися всі. Українська Конституанта проголосила творення на землях Австро-Угорщини замешкалих українським народом Української Незалежної Держави українського народу, а цим кинула визов полякам та ще існуючій австрійській владі. Адже кожному було ясним, що вслід за проголошенням повстання нової згл. відновленої по майже 6 віках держави повинно прийти її творення, формування державного апарату у всіх ділянках життя.

Очі багатьох українців гляділи в сторону Києва, відкіля очікувано допомоги в разі потреби, але ж в Києві позначилася нестабільність державної влади, бо ж Українську Центральну Раду з її Секретаріятами замінив гетьман Павло Скоропадський зі своїм урядом. Війська Центральних Держав, що прийшли в Україну як союзники, почали поводитися далеко гірше як на союзників пристало. З центральних і східніх земель України приходили погані відомості так, що на видатну поміч Києва ледви чи можна було розраховувати.

А час летів.

Зі західніх країв колишньої Австро-Угорської Монархії доходили вістки, що чехи, хорвати, словінці творили на своїх землях самостійні національні держави, не хотіли жадної цісарем Карлом запропонованої федерації, поляки вже від двох літ мали свою державу зі столицею у Варшаві, до якої тяготів Краків.

У той переломовий час запрягається до найважчої, найризиковнішої, але при при цьому найбільше потрібної, життєво найконечнішої праці перевести в життя постанови Української Конституанти гурток українських молодих патріотів-очайдухів у військових мундурах австрійської армії та ставить собі за завдання перебрати в українські руки всю владу на Західньо - Українських Землях, зокрема ж в Східній Галичині та Північній Буковині. Ці „лицарі-абсурду" 'добре визнавалися в ситуації у Львові, осідку Центрального Військового Комітету" і в краю. Вони знають, що найкращі полки з українським вояцтвом в рядах австро-угорської армії в головній масі далеко на італійському та альбанському фронтах, деякі українські частини перебували на Східній Україні, а лишень частина кадр тих полків повернулася у свої передвоєнні місцевості. По містах, містечках, а то і в деяких селах стаціонували етапні частини з чужинецьким складом, найнадійніша українська військова одиниця, Українські Січові Стрільці розкинені в кількох місцевостях на Буковині, і при наполегливих стараннях команданта групи, що в її склад входили формації УСС, архикнязя Вільгельма Габсбурга, перенести їх до Львова, не вдалося.

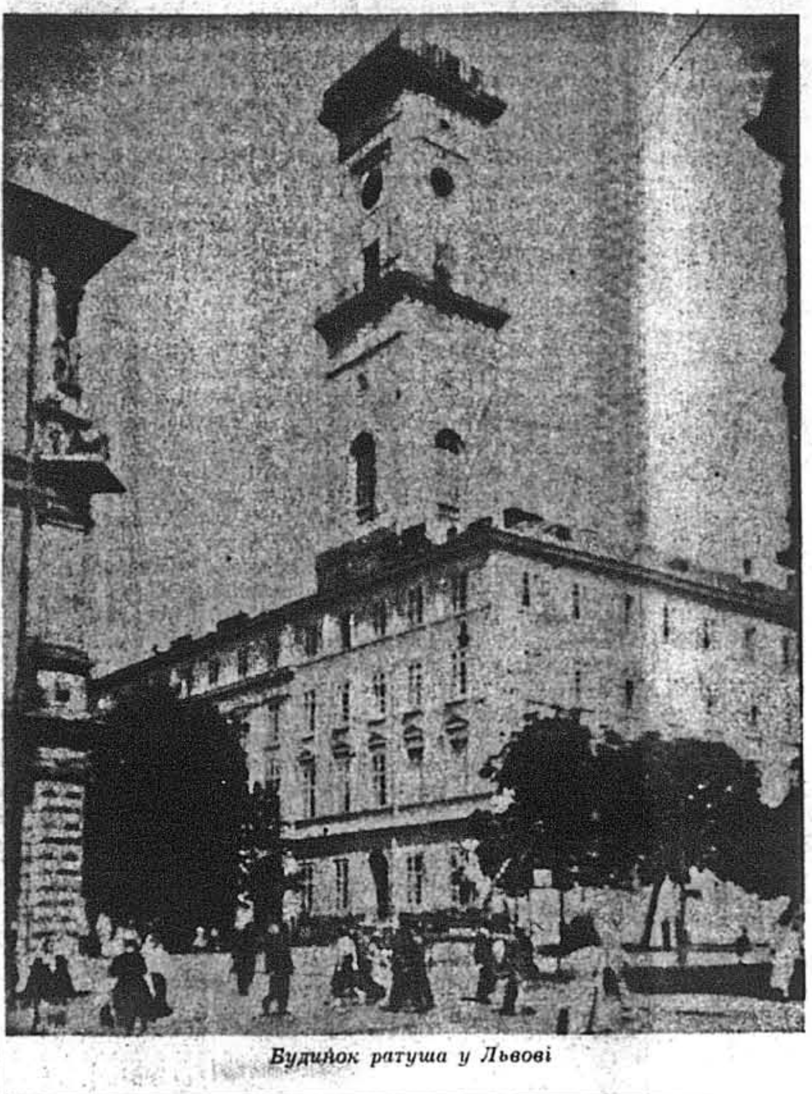
А все таки приготування до перебрання влади в повному розгарі. Пор. Бубела, чет. Л. Огоновський, чет. І. Рудницький, підхор. УСС Д. Паліїв та інші старшини, що чи то постійно чи на час відпустки проживали у Львові і брали активну участь у нарадах Комітету, збирали відомості про чисельний стан українців старшин, підстаршин та стрільців по поодиноких військових частинах у Львові. Всі нетерпеливо очікували приїзду сот. УСС Д. Вітовського, що мав очолити цей перший Головний Штаб Української Армії. Важною є справа нав'язати контакт зі всіми більшими і меншими містами краю, де таку саму підготовчу працю мали вести Округні чи Повітові Комітети, що в їх склад входили військові й цивільні особи. Мережа Комітетів, а де їх не можна створити, поодинокі мужі довір'я, покрили цілу Східню Галичину. Центральний Військовий Комітет був у постійному контакті з відпоручниками Національної Ради у Львові.

Серед ворожого довкілля розгортали організаційну працю ці неустрашимі старшини, втаємничували в конспірацію своїх надійніших товаришів - старшин, свідомих підстаршин та стрільців, давали їм відповідні вказівки.

А австрійсько - польська влада, військові польові суди існували, військова розвідка та жандармерія урядували. Мала неосторожність збоку когонебудь із втаємничених могла провалити всю справу та мати необчислимі лихі наслідки. Цього свідомі були головні керманичі військової дії у Львові, всі кур'єри, що їздили зі Львова в більші міста з тайними дорученнями до Округжних та Повітових Комітетів. Кур'єрами була наша патріотична молодь обох полів.

Згідно зі спогадами декого з Центрального Військового Комітету перебрання влади намічувалося на половину листопада або початок грудня. Та розвідка, донесла, що 1-го, або 2-го листопада 1918 відпоручники Польської Ліквідаційної Комісії з Кракова мали приїхати до Львова та від намісника графа Гуйна перебрати владу. Ця вістка — це останній сиґнал для Центрального Військового Комітету приспішити акцію. І в порозумінні з Головою Національної Ради д-ром Костем Левицьким запало рі-

(Закінчення на стор. 4-ій)

Будинок ратуша у Львові

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕВ

Бубнявіють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів.
Цілий тиждень ходжу і живу між левами,
Недаремно і місто називається Львів.

Є міста ренеґати, є просто байстрята,
Є леви, що мурликають,ніби коти.
Божевільно безглуздо облизують ґрати,
Ще й пишаються з власної сліпоти.

Але думати про них я сьогодні не хочу,
Бо мені трішечки повезло:
Я побачив у Львові Шашкевича очі,
Кривоносові плечі, Франкове чоло.

Сивий Львове! Столице моєї мрії,
Епіцентре моїх радощів і надій,
Вибухає душа, я тебе розумію,
Але, Львове, хоч трішки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина
Від степів, де Славута леґенду снує,
Щоби серце твоє одчайдушне левине
Краплю сили вдихнуло у серце моє.

ВАСИЛЬ СИМОНЕНКО
(1935-1963)

Іван Поритко

ЗОЛОТІ РОКОВИНИ 1 ЛИСТОПАДА

Першого листопада цього року відзначуємо Золоті Роковини історичних подій на західніх землях України, коли український блакитножовтний прапор на вежах города Льва сповістив світові, що українці Галицької Волости виявили свою рішучу волю жити самостійним життям у своїй незалежній державі.

50-річчя Листопада пригадує нам, творцям і учасникам цих славних подій, ті дні великого запалу й ідейного напруження та діяння; молодших же і молодих зв'язує із цією історією, з традицією нашої збройної боротьби за найвищий нам усім ідеал від давніх століть через 1918 рік аж до нинішнього дня.

Листопад 1918 р. — це безперечно той межовий стовп, що різко відділяє богатовікове підневільне минуле Галичини від визвольної доби відновлення давно втраченої державности. Також це знаменна дата в історії всієї Західньої України, бо ж тоді і зелена Буковина і довгогноблене мадярами срібне Закарпаття виявили свою волю жити власним, самостійним життям і взяли участь в Національній Раді ЗУНР.

Чин 1-го листопада 1918 року залишиться навіки пам'ятною подією в українській історії. Хоч це була подія західніх українських земель, проте сталася вона чином великого всеукраїнського значення, уже хоч би тому, що була вона вирішальною подією в житті великої области, яка більше півтисячі років тому була захистом української державности, а протягом півстоліття перед 1-ою світовою війною відіграла в історії українського народу ролю, як його духовний культурно-політичний Піємонт. Тому ця подія не могла не відбитися на державно-політичному житті цілої української території.

Без 1-го Листопада 1918 року не було б і 22-го січня 1919 року в українській столиці, золотоверхім Києві, де представники всіх земель України, зібрані на Трудовім Конгресі, проголосили об'єднання в одну Самостійну і Соборну Українську Державу. Й у цьому саме лежить невмируще всеукраїнське значення 1-го Листопада.

Віддаль часу чимраз більше ділить нас від Листопадового Чину, який до основ змінив нас, але незмінним залишив ясний дороговказ поколінням. На жаль, ми не раз забуваємо, що основою його була жертва крови і життя кращих синів народу.

Збройна боротьба у визвольних змаганнях українського народу залишила нам багато воєнних інвалідів, вдів, сиріт і немічних колишніх вояків. Ще тепер коло 400 українських воєнних інвалідів живуть серед нас у вільному світі, врятувавши з визвольної війни життя, але за ціну свого каліцтва та немочі. Так само з другої світової війни остались тисячі українських воєнних інвалідів (УПА, 1 УД УНА й ін.). Вони розпорошені на рідних землях і їм не маємо можливости допомагати. Але на всіх континентах вільного світу наші воєнні інваліди останками сил борються за своє фізичне існування, бо не мають змоги нормально працювати на свій чи своєї родини прожиток, втративши здоров'я й ставши каліками у визвольній боротьбі.

Колишні українські вояки в найбільшому захопленні виконували свій найвищий обов'язок, збройно обороняючи свій нарід. Багато тисяч полягли на бойовищах у нерівному бою, поклали свої молоді голови за свободу, незалежність України, борючись у різних наших військових формаціях — УСС, Армії УНР, УГА, в Карпатській Січі, 1-ій УД УНА та в УПА.

Крути, Київ, Маківка, Лисоня, Львів, Зимові походи, Чортків, Базар, Вінниця, пізніше Броди й безліч місцевостей з рухомої повстанської війни зрошувались кров'ю і застелювались тілами геройських українських борців за волю.

У вільному світі рештками залишених ще при житті українських інвалідів обов'язана піклуватися вся наша суспільність. Тільки в Німеччині й Австрії деяка кількість наших інвалідів одержують мінімальні ренти від тамошніх урядів та соціяльних установ. В інших краях і тої мінімальної допомоги не дістають. З тих допомог не можна навіть заспокоїти найконечніших життєвих потреб. Отже ясно — самі ми повинні розв'язати справу допомоги нашим колишнім воякам. В благородну акцію допомоги кол. учасникам збройної боротьби у наших визвольних змаганнях повинен втягнутися увесь український загал, всі наші товариства і організації, які досі за дуже малими винятками справою допомоги інвалідам не цікавляться. А вже зовсім незрозумілим є те, що наша молодь й її організації зовсім байдужі до долі тих, які своєю кров'ю зрошували широкі степи нашої Батьківщини.

Українська громада в ЗСА найчисленніша і найбагатша повинна виявити більше зрозуміння до потреб і долі колишніх українських вояків, учасників збройної боротьби, які як творці й учасники цієї боротьби, дали нам взір, як треба посвячувати себе для рідної справи. Вони не тільки дали нам бойову славу, вони дали дороговказ для дальшого змагу за волю народу. Наша громада у вільному світі спроможна відповідно забезпечити своїх воєнних інвалідів. Якщо вона цього не зробить, то колись грядучі покоління будуть паленіти стидом за нас, коли історія говоритиме, як жили і як вмирали ті, що так високо несли визвольні прапори. Небагато їх вже лишилося серед нас. Чи ж бодай тим останнім не спроможемося забезпечити спокійного життя?

З дотеперішніх листопадових збірок на Дар Українським Воєнним Інвалідам Суспільна Служба Комбатантів мала змогу допомагати тільки невистачально і то не всім потребуючим. За 15 років з призбираних фондів серед української спільноти в ЗСА ССК уділила допомоги на кругло 150 тисяч долярів. Цього року в місяці листопаді сповняється й півсторіччя початку постання Української Галицької Армії (УГА), що її зав'язком і ядром був Леґіон Українських Січових Стрільців. УГА вже в стадії формування з геройською самопосвятою і безприкладним завзяттям обороняла відроджену Українську державу і то без підповідного вивінування проти значно численнішого і знаменито узброєного „аліянтами" польського війська, а в 1919 році разом

(Закінчення на стор. 3-ій)

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ ЗСА ВІДЗНАЧАЮТЬ 50-ЛІТТЯ ЛИСТОПАДОВОГО ЧИНУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ.

Заходами Відділу УККА, у неділю 3-го листопада, у великій залі Українського Народного Дому при 92-96 Фліт вул. у Джерзі Ситі — Ювілейна Академія, із святковою промовою виступить відомий громадський діяч, президент ЗУАДК д-р Володимир Галан; у мистецькій частині концерт солістів: Юлії Шашаровської і Юрія Федоріва та монтаж з декламацій, у виконанні Юлії і Володимира Шашаровських та Володимира Мельника з Філядельфії; при фортепіяні Лідія Бульба і Володимир Гентиш. Ювілейне свято буде попереджене вранці о 10 г. торжественним Богослуженням в українській католицькій церкві, в намірені українського народу. Співатиме хор „Боян" з Перт Амбою, під дириґуванням проф. Романа Левицького.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

Заходами Громадського Комітету відбудеться в Трентоні Листопадова Ювілейна Академія 3-го листопада в залі парохії Пресв. Тройці при 824 Аделяйн вулиці. Головну промову виголосить командуючий Українською Національною Армією з другої світової війни ген.-полк. Павло Шандрук. Літературним спогадом про Ніч 1-го Листопада у Львові в 1918 році поділиться учасник Визвольних змагань в 1914-1922 член Леґіону УСС. автор і композитор славних стрілецьких пісень ред. Лев Лепкий. Про сучасні умовини серед яких відзначуємо 50-ліття Листопадового Чину, скаже інж. Микола Тарасюк. У мистецькій програмі виступлять: артист Іван Самокіш, музичне тріо: мґр Дарія Кузик, проф. Володимир Тритяк, мґр Ярослав Лабка; музичний супровід проф. Лідії Бульби з Філядельфії. Віра Стук декламуватиме, а Іван Микитин та Іван Головка оформлять сцену. Під час Ювілейної Академії українська молодь віддасть салют ветеранам — учасникам Визвольних Змагань. Крім того, у п'ятницю, 1-го листопада, о 8:30 ранку в церкві св. Йосафата буде відправлене Богослужения на прославлення Слуги Божого Андрея, Галицького Митрополита Шептицького, о год. 2 по пол. буде спільна молитва, а в неділю 3-го листопада, крім Торжественних Богослужень і Панахид у трьох українських церквах Трентону, буде переведений Традиційний Листопадовий Апель Української Молоді та Святочні Сходини в честь Слуги Божого Андрея, на яких доповідь виголосить проф. д-р Василь Ленцик із Стемфорду, Конн. Останню імпрезу спонзорує 245 Відділ СУК „Провидіння". Вже в неділю, 27-го жовтня продавано в місті пропам'ятні Листопадові жетони, яких продажа буде продовжуватись і на чергові неділі. Весь дохід із продажі жетонів та імпрез призначений на Фонд Українських Інвалідів

(юко)

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Лігайвелівська Округа підготувала Листопадову Ювілейну Академію в Нортгемптоні, заходами Об'єднання Прихильників Державного Центру УНР, ОбВУА, ОДВУ, Організації Оборони Лемківщини, Золотого Хреста, Т-ва за Патріярхальний устрій Української Католицької Церкви, „Зарева" і „Провидіння". До Почесного Комітету запрошені священики обох віровизнань, Нортгемптонського та Шамокінського деканатів, посадники і репрезентанти стейтового уряду. Очолили Почесний Комітет о. монс. Стефан Тиханський і о. Юрій Дубицький. Ювілейний Листопадова Академія відбудеться 24 листопада о 4-ій г. по полудні в шкільній авдиторії при церкві св. Івана Хрестителя в Нортгемптоні. Комітет запрошує на Академію все громадянство околиці Лігай-Велі. Чистий дохід призначений на українських інвалідів і ЗУАДК.

ГАРТФОРД, КОНН.

Відділ УККА при співучасті усіх українських товариств і організацій Гартфорду влаштовує у неділю 3 листопада Святкову Академію на відзначення Листопадового Чину. Академія відбудеться в залі Українського Народного Дому о 3:30 по полудні. Святкове слово виголосить учасник Визвольних Змагань д-р Степан Ріпецький. Запрошують на Академію українців Гартфорду й околиць.

ПАССЕЙК, Н. ДЖ.

З ініціятиви Відділу УККА на Пассейк - Кліфтон, у неділю 10 листопада відбудеться Ювілейна Листопадова Академія, в Українській Централі на 240 Ровп авеню в Пассейку. Святкове слово виголосить д-р Степан Ріпецький, деклямуватиме акторка Валя Калин, виступлять також бандуристи Р. Левицький і Вол. Юркевич. Монтаж виконає Осередок СУМ ім. Києва з Йонкерсу, співатиме хор „Боян" під дириґуванням Ярослава Костишина. Відділ УККА сподівається масової участи громадянства у цій Ювілейній Академії Листопадового Чину.

Як уже повідомлялось, Ювілейні Листопадові святкування відбудуться ще в інших місцевостях:

НЮ ЙОРК. — У п'ятницю 1-го листопада „З'їзд Листопадівців" в залі Українського Інституту Америки, о 6-ій год. вечора, з різноманітною програмою, в тому й виставкою образів Кучмака на Листопадову тематику.

НЮ ЙОРК. — У суботу 2 листопада у великій залі Українського Народного Дому на 2-ій авеню Зустріч українських вояків усіх формацій з українським громадянством, спільна трапеза, виставка історичних документів та образів. Початок о 7-ій г. вечора. У неділю 3-го листопада о 12 г. дня в церкві св. Юра Торжественне Богослуження з Панахидою, а о 6-ій вечора у „Фешен Інституті" на 24 вул. — Ювілейна Академія з Апелем Поляглих та великою мистецькою програмою.

НЮ ГЕЙВЕН, Конн. — Святкова Листопадова Академія у суботу 2 листопада, з відзначенням 50-ліття створення УГА. Наступного дня в неділю будуть відправлені в обох українських церквах Служби Божі в намірені українського народу і Панахиди по впавших вояках УГА.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Святковий бенкет на відзначення Листопадового Чину відбудеться 9-го листопада в залі св. Йосафата на Френкфорді. На відзначення Золотого Ювілею Листопадового Зриву Пластова Станиця проведе Пластовий марш, у неділю 3 листопада для Новацтва, а в неділю 10 листопада — для пластового Юнацтва.

У 50-РІЧЧЯ ЗМАГАНЬ ЗАКАРПАТСЬКИХ РУСИНІВ

Ню Йорк. — Карпатський Дослідний Інститут при співпраці католицької парафії візантійського обряду (Св. Марії) влаштовує тут в залі церкви Св. Марії при 246 Іст 15-ій вулиці о год. 4-ій по полудні спеціяльну програму для відзначення 50-річчя змагання закарпатських русинів до волі і незалежности. Програма почнеться молитвою „Царю Небесний", парох о. Павло Дано виголосить привітальне слово, вступне слово скаже проф. д-р Михайло Пап з Клівленду, а доповіді виголосять проф. Августин Штефан зі Стемфорду про відродження закарпатських русинів у 19-му сторіччі та проф. д-р Петро Стерчо з Філядельфії про Карпатську Русь та міжнародну дипломатію. Опісля буде дискусія та кінцеві заваги, що їх виголосить д-р В. Вереш. Закінчиться зустріч молитвою „Достойно єсть".

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303
Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 9118.
Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.
P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Листопадова спадщина

Щорічне святкування Листопадового перевороту в Львові й усій Східній Галичині має в цьому році те особливе значення, що це ж Золотий Ювілей тієї історичної події. Це своєрідний феномен, що проголошення у Києві суверенної, ні від кого незалежної Української Народної Республіки Четвертим Універсалом 22 січня 1918 року і переведення у Львові збройного перевороту під гаслом Західньо-Української Народної Республіки 1 листопада 1918 року не втратили протягом 50-ох років нічого зі свого блиску й своєї атракційности, дармащо ні тут ні там не вдержалась українська державність. І це своєрідний феномен, що до тієї самої категорії належить Акт об'єднання всіх українських земель, переведений під час Трудового Конґресу в Києві 22 січня 1919 року, у послідовності Акту з 1 листопада 1918 року. З тієї соборности залишилось хіба те, що дійсно всі українські землі опинилися після другої світової війни в соборній неволі: Москва перевела ту соборність не для здійснення українського ідеалу єдности, а для ліквідації української державницької ірреденти в будькотрій частині української етнічної території. Так само, як не для здійснення ідеалу української державности проголошено УССР, а для легшого й вигіднішого уярмлювання України руками московських преторіян у Києві, під безпосередньою контролею Кремлю, з одночасним обдурюванням українців і чужинців, неначе Україна є самостійною у добровільному союзі з іншими совєтськими Республіками.

Таємниця цього феномену — в ідеї, яка зродила Першолистопадовий Чин і яка окрилювала постання внаслідок того Чину Української Галицької Армії. Після проголошення IV Універсалу в Києві легше було галицьким українцям визбутися льояльности супроти Габсбурґів і Австро-Угорської монархії, що розліталась внаслідок воєнної прогри і самостійницького гону уярмлених нею народів. Революційні події в Україні, які почались були вже в квітні 1917 року, Берестейський мир, поворот до Києва українського війська разом з німцями, упадок Центральної Ради й проголошення Гетьманату Павла Скоропадського — все це електризувало галицьке громадянство і приспішувало еволюцію його політичної думки.

І тому 1-ше Листопада — це символ не тільки української державности в Західній Україні. Це — символ тієї державницької ідеї, яка не народилась протягом ночі, а була вислідом довгої-довгої еволюції, від Головної Руської Ради 1848 року. Але аж до 19 жовтня 1918 року та думка не дійшла далі, як до вимоги поділу Галичини на західню, польську і східню, українську, як до створення коронного краю під скіпетром Габсбурґів. Синьо-жовтий прапор на львівській ратуші розвіяв мрії про автономію з чужої ласки і започаткував боротьбу за державність — власними силами народу. І це власне та ідея, яка актуальна по нинішній день. Це власне та ідея, яку плекає українська вільна громада, бо тільки в країнах нового поселення еміґрації, поза територією України можна плекати ту національно-державну думку.

Ще задовго перед приїздом до ЗСА нової іміґрації внаслідок другої світової війни — американсько-українська громада урочисто відзначала Листопадові роковини, підсилена після прогри українських визвольних змагань іміґрантами, між якими були активні діячі нашої визвольної революції й війни, між ними колишні Українські Січові Стрільці, вояки Української Галицької Армії та члени уряду ЗУНР. Тими щорічними святкуваннями американсько-українська громада підкреслювала свій тісний духовий зв'язок з Україною і українським народом. І так воно було й залишилось по нинішній день. Святкування Золотого Ювілею 1-Листопадового перевороту й постання Української Галицької Армії дає чудову нагоду, щоб схилити голови у пошані перед творцями тих подій, щоб прилюдно заманіфестувати нашу вірність ідеї, з якої вони постали, і ідеали всіх живих, на землі сущих українців.

Ідея — це не фантом, не привид і не самообман. Це — реальний чинник, як сила, що спонукає до діл. Без ідеї не було б Великої французької революції, без національно-державницької ідеї не визволились би балканські й усі інші поневолені чужинцями народи і без ідеї не було б ані IV Універсалу ані Першолистопадового Чину. І поки живе українська визвольна державницька ідея — можна не сумніватися, що прийде ще день, коли знову українські національні прапори замаять над усіма містами просторої України від Попраду по Кавказькі гори.

ЛИСТОПАДОВИЙ ЗРИВ У ПОВІДОМЛЕННІ „СВОБОДИ"

У „Свободі" з 1918-го року найбільше місця займають подавані під великими заголовками ті бурхливі, історичні події, що проходили тоді в проголошеній 22-го січня та встановленій волею і силою українського народу Українській Народній Республіці над Дніпром.

Розглядаючи відношення „Свободи", отже американських українців, до подій на Україні в 1918-му році, спостерігається один дуже знаменний момент: надію і певність, що проголошена в Києві Українська Народна Республіка „так або інакше" допоможе Західній Україні визволитись і включитись в єдину Українську Державу. Це, зокрема, підкреслювано в повідомленнях та коментарях до і після підписання Берестейського д о г овору. Висловлюючи певність, що українська делеґація в Бересті зробила „все можливе", щоб визволити Галичину, Буковину і Карпатську Україну, „Свобода" прямо висловлювала домагання американських у к р аїнців, щоб уряд УНР поставив Австрії ультимат, домагаючись негайного звільнення тих українських територій і погрожуючи зірванням мирового договору, якщо б так не сталось.

Черговою н а й більшою вісткою в річнику „Свободи" з 1918-го року є Листопадовий Зрив в Західній Україні. Перша конкретна вістка про це, датована в Амстердамі 4-го листопада і подана за „варшавськими часописами" отже й у „варшавському насвітленні", п о я в илася в „Свободі" 7-го листопада під великим заголовком: УКРАЇНСКІ ВІЙСЬКА ЗАЙНЯЛИ ЛЬВІВ І ПЕРЕМИШЛЬ. АДМІНІСТРАЦІЯ СХІДНЬОЇ ГАЛИЧИНИ В РУКАХ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РАДИ. У повідомленні, поданому також на всю ширину газети, сказано:

Варшавські часописи доносять, що між польськими і галицько - українськими військами прийшло до ворожнечі. Ці останні, маючи поміч від австрійських і німецьких полків, зайняли 1-го листопада Львів, столицю Галичини. Перемишль також в українських руках. Австрійська армія, під командою генерала Гавза, в рядах якої находиться також архикнязь Вільгельм, посувається в напрямі Рави Руської і Замостя. Телеграма зі Львова, яка надійшла дорогою через Відень, доносить,, що збройні українські сили обсадили львівські державні будинки, взяли в посідання залізниці, телеграфи і телефони та роззброїли вояків інших національностей. Українська Народна Рада, як це доносить далі телеграма, перейняла у свої руки адміністрацію Східньої Галичини. Телеграма з минулого тижня доносила, що генерал Скоропадський, гетьман України, зібрав велику силу українських і німецько - австрійських військ на границі Холмщини з тим наміром, щоб обсадити Холмщину, як тільки австро-німецькі війська опорожнять російську Польщу.

В тому самому числі „Свободи" подана також вістка про виїзд української делеґації до З'єдинених Держав. У повідомленні, датованому в Амстердамі 4-го листопада, сказано:

Українська Делеґація виїхала цього тижня до З'єдинених Держав, як це доносить телеграма з Києва до берлінської газети „Фоссіше Цайтунґ". Ціллю делеґації є представити американській публіці національне і міжнародне становище України та виявнити всякі суперечності. На чолі делеґації стоїть Іван Коростовець, бувший російський посол у Пекіні. В склад делеґації входять: Дмитро Антонович, бувший міністер маринарки, і Гасенко, бувший мировий делеґат на мировій конференції в Берестю Литовськім та бувший посол України у Швайцарії.

Становище американських українців до історичних листопадових подій в Галичині з'ясоване в редакційній статті „Свободи" з 7-го листопада п. з. „По 577 ЛІТАХ НЕВОЛІ", де подана й вістка про переворот. У статті м. і. сказано:

Телеграма з Амстердаму, в Голяндії, під датою 4-го ц. м. принесла вістку, що українські війська побили в Східній Галичині війська польські і зайняли залізниці, телеграфи і телефони в цілім нашім краю. Опісля Українська Народна Рада у Львові проголосила, що переймає управу над цілою Східньою Галичиною...

577 років була Галичина в польській шляхетській тяжкій неволі. Скільки наш нарід в Галичині натерпівся, скільки перейшов горя і боротьби, яку руїну перебув, а все тяжко було добитись волі...

Тепер управа Галичини в руках Української Народної Ради у Львові. Її ціллю є передусім боронити край, дбати про злуку з Галичиною північної Буковини та угорської України, а опісля злучити ці землі з Українською Республікою та пильнувати, аби міжнародна мирова конференція затвердила злуку українських земель в одну Українську Народну Республіку...

Однак, крім цих важливих і пильних заходів, львівська Українська Народна Рада мусить готовитись також до внутрішнього перестрою краю. Як звісно, ціла управа краю була чужа, польська; шкільництво було майже скрізь польське, а найважніше це те, що половина землі українського народу в Галичині і всі ліси були в руках польської шляхти... Отже, коли львівська Українська Народна Рада скличе установчі збори для Галичини для постанов у внутрішніх справах краю, то головною річчю їх буде — віддати народові землю, загарбану польською шляхтою...

Вітаємо свободу нашого старого краю і бажаємо всьому українському народові Галичини якнайскоріше серед миру забезпечити для свого краю повну свободу та злучити його, разом з нашими буковинськими і угорськими землями, з київською УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ РЕСПУБЛІКОЮ.

Роман Ільницький

З НАГОДИ ПОВОРОТУ ВЕРХОВНОГО АРХИЄПИСКОПА ДО ВАТИКАНУ

Після об'їзду українських поселень в Канаді, ЗСА, Південній Америці і Австралії, Кардинал Йосиф Сліпий повернувся 22 жовтня ц. р. до Ватикану.

Подорож нашого Первоєрарха принесла більші успіхи, як навіть можна було сподіватися — вона була повним тріюмфом людини і ідеї, яку ця людина репрезентує. Перед нашим Владикою відкривались двері найвищих достойників світу — голів держав, міністрів, нунціїв, кардиналів, митрополитів, єпископів; до нього горнулись тисячі й десятки тисяч людей. Його величали ісповідником віри, окрасою християнської Церкви, зразковим провідником вірних і неустрашимим п а т р і отом свого народу.

Українці ж горнулись до нього, як до свого батька. За нашим підрахунком (на підставі звітів преси) більше як 150,000 вірних вийшли назустріч своєму Владиці і вітали його на польових Богослужбах, на академіях, бенкетах, відпочинкових оселях, на молодечих таборах. Приймали його в найвеличніших залях столиць світу, вводили до найкращих готелів, складали на потреби Церкви сотні тисяч долярів. І всі, де б він не був, говорили одними устами й виступали у згоді, в любові, в набожності і пошані. Моттом промов була одна й та ж тема: „Владико! Ми хочемо мати вас своїм Патріярхом. Довершіть історичного діла і переорганізуйте нашу Церкву на патріярший устрій. Архиєрею! Не випускайте керми з рук. Ми вам допоможемо, ми з вами. Кажіть, що робити, а ми готові!"

Так говорив народ, у такому стилі промовляли наші митрополити і єпископи в Канаді, в ЗСА, Південній Америці і в Австралії. Такі запевнення давали громадські, політичні та культурні діячі.

І от об'їзд Архиєрея закінчився. Кир Йосиф повернувся до Риму. З того часу, як він виїхав з Ватикану, проминуло всього лише три місяці, а як багато відтоді змінилось! Наш Верховний Архиєпископ не повернувся до своєї резиденції таким, яким він звідти виїхав. Він приїхав з більшим авторитетом, з сотнями тисяч голосів. Приїхав з мандатом усіх митрополитів, єпископів, усіх вірних. Повернувся, як безсумнівний виразник волі і бажання всієї Української Католицької Церкви. Все це дає нам велике моральне вдоволення, а в політичному і національному сенсі вселяє почуття сили, яку можна кинути в бій за наші церковні цілі.

В який бій і за яку програму?

Треба насамперед довести до відома Римові згадані вгорі факти, і треба пояснити їх, як абсолютне й невідхильне бажання українців католиків у всьому світі переорганізувати нашу Церкву на патріярший устрій. Тепер бо вже не може бути ні в кого сумніву, хоче чи не хоче народ Патріярхату, довіряє чи не довіряє своєму Верховному Архипастиреві, бажає він чи не бажає бачити його на чолі нашої Церкви. Народ віддав свій голос за справу, в яку вірить, якої прагне і здійснення якої вимагає. Такого голосу не може злегковажити ніхто, навіть найбільше впливовий і найбільше авторитетний. Хто йшов би проти цієї рішучої волі цілого народу, той ішов би на знищення католицизму серед українців і в Україні і поза її межами. Нема нічого гіршого, як заведені надії і розчарування у вірі. Ці справи такі очевидні, що їх напевно врахують у свої рішення і в Римі і в усіх столицях наших митрополій, єпархій та монаших чинів. Патріярший устрій Української Католицької Церкви є нині вже перерішений волею всіх її вірних, і залишається тільки перевести його в життя.

Динамічний і одностайний волевияв українців - католиків у всьому вільному світі в питанні Патріярхату має історичне значення. В історії нашої, а може й вселенської Церкви, це якесь виїмкове втручання широких народних мас в історичний процес. Цей голосний крик „за" має більше значення, як навіть одностайні ухвали Синоду наших єпископів (хоч без них також не можна нічого досягнути). З історії знаємо, що були ухвали синодів, яких не можна було перевести в життя, але не було в історії такої сили, що зруйнувала б процеси, за якими стояв цілий нарід. Фльорентійська унія візантійської Церкви з римською в першій половині XV століття — найкращий доказ цієї правди. Всі єпископи, візантійський патріях і навіть цісар Візантії погодились на унію з Римом ,але не могли перевести її в життя, бо за нею не став народ.

В нашому випадку і народ і єпископи єдині в своїх думках і почуваннях. Телеграма до Папи Павла VI, підписана в Едмонтоні учасниками Конґресу українців-католиків Канади і їх всіма єпископами з проханням наділити Кардинала Йосифа владою Патріярха, є актом, який увійде в історію. Це одна із тих подій, що залишає позаду старе і на ньому будує нове. В нашому випадку кінчить дію Берестейської унії, а на її місце впроваджує Патріярхат. Він, очевидно, мусить бути закріплений (як і Унія з 1596 року) правними актами, підписаними Римом і нашими єпископами. Такими актами, які не допускали б можливости унеявнення їх в ближчому або дальшому майбутньому і не залишали б ніякого сумніву щодо прав нашої Церкви.

Висліди на відтинку Української Православної Церкви

Несподівано добрі висліди мала подорож Верховного Архиєпископа також на взаємовідносини наших обидвох Церков: Православної і Католицької. Кардинал Йосиф, відвідуючи митрополита Іларіона у Вінніпеґу, зробив ще один крок в напрямі їх зближення. А тепла, правдиво християнська зустріч з Митрополитом Іоаном і Архиєпископом Мстиславом у ЗСА та їх незабутня виміна промовами — залишили незатертий слід на душах вірних обидвох Церков і незаперечно вплинули на спосіб їх мислення. Хотілося б сказати: ще більше таких зустрічей! І щораз більше наслідувань цього шляхетного прикладу серед єпископів, священиків і мирян. Ще більше діялогів, бо монологи, які ми провадили впродовж 400 років, дали нам тільки кров неповинних людей, що, замість у любові, виховувалися в ненависті і погорді один до одного.

За компетентний провід великої справи

Нині вже нема сумніву, що подорож Верховного Архиєпископа по американському і австралійському континентах стала історичною подією для нашої Церкви і народу. Якщо ідеться про її психологічну сторінку, то можна відважитися зробити деякі порівняння навіть з тим, що сталося в Україні під час в'їзду Богдана Хмельницького до Києва після перемог над Жовтими Водами і під Пилявцями 1648 року. Так, як 330 років тому Великий Гетьман, приглядаючись е н т узіязмові мас, які його вітали, відчув, що за ним і за його програмою стоять не тільки він і не тільки запорожці, але й ввесь український народ і всі його верстви, — так і нині наш Верховний Архиєпископ мусів би відчути, що він не сам, а що з ним усі українці - католики.

У такому ентузіязмі, як той з 1648 року і як цей з 1968 року, спалюються поділи в народі, згоряє гнів і ненависть, забуваються різниці поглядів — а на їх місце приходить почуття єдности і цілости всіх верств.

Але є ще одне порівняння: як тоді, так і тепер, усе залежить від провідного кадру людей, які поведуть народ до його мети. 330 років тому Великий Гетьман не побоявся взяти провід у свої руки у співпраці з вірними йому і здібними полковниками. Нині ж Верховний Архиєпископ мусить бути готовий очолити той рух, який він розбудив у народі і, спершись на дібраний кадр провідних людей, повести нашу Церкву до перемоги. На місце Берестейської Унії народ очікує Ватиканського проголошення Патріярхату.

З НАШИХ БУДНІВ

„Листопадовий день"

Під час пам'ятної зустрічі з нагоди 100-річчя львівської Академічної Гімназії на Союзівці, після мистецької програми, один заслужений львів'янин сказав таке: — Ну, добре. Багато гарних слів тут сказано про Львів, гімназію, професорів і таке інше, але скажіть мені, пане добродію, як то ви, письменники, поети, готуєтесь до іншої зустрічі — до 50-річчя Листопадового Зриву?... Чи багато мистецьких творів ви написали в Золоті Роковини цієї великої історичної події?.. Покищо, якось нічого про це не чувати.

Що ж... Не хочу я в цьому місці каятись, сповідатись чи світити чолом за інших друзів, товаришів пера. А хто його знає?.. Може вони справді створили епохальні речі, присвячені Листопадові, але тримають їх, покищо, в секретних схованках, „у бюрку", — як Телімена „Пана Тадеуша". Може появляться якісь вартісні праці, спогади, мемуари в ювілейній публікації, що на днях має вийти з друку?..

Я можу говорити лиш за себе, грішного, і повторю тут слова Остапа Вишні, який писав у своїй „Автобіографії", що він ще малим хлоп'ятем знав, що вибухне „Жовтнева революція", бо вже тоді ходив красти моркву на панському лані. Так само і я, ще в 1958 році знав і передбачав, що нагрянуть Золоті Роковини 1-го Листопада, і щоб не зустріти цю знамениту подію голіруч — сів та й написав п'єсу про бої з поляками за Львів п. з. „Листопадовий День" або „Яворівський Решетник".

А точніше сталося це саме в той час, 10 років тому, коли скульпторові М. Черешньовському прийшла до голови ідея зреформувати Листопадові, Шевченківські та інші святочні академії. Він висунув проєкт — відійти від стандартних, шаблонових програм, а на їх місце давати одноразові концерти наших видатних мистців або ставити театральні п'єси — плюс коротка промова. Шляхетна ідея друга Черешньовського після одного концерту нашого скрипаля, Володимира Цісика, провалилася, але я, так сказати б, цією ідеєю вишкварив тоді свій „Листопадовий День", — п'єсу в 4-ох картинах, на 6 дієвих осіб, саме з таким розрахунком, щоб заповнити нею програму Листопадового свята.

П'єсу читали учасники боїв за Львів, старші стажем друзі - письменники, театрали. Сказали, що вона О. К., хоч і має деякі недоліки. Фрагменти з неї були друковані в збірниках - альманахах „Свободи", окремі сцени ставили наші театральні ансамблі, з тим, що раз подавали ім'я автора, інший раз — ні. Ціла п'єса так і не побачила світел сценічної рампи.. Автор мав право леліяти в серці надію, що хтось пригадає собі її бодай з нагоди 50-річчя Листопадового Чину. Очевидно, надіявся надаремно. Герої „Листопадового Дня" далі сплять сонними лицарями в тектурових палітурках машинопису. Хай же собі сплять, здорові, і дожидаються 100-річчя Листопадових Роковин. Може тоді їхня доля буде щасливіша ...

Ікер

о. Андрій Григорій Трух,

РОЗЗБРОЄННЯ ГОЛОВНОЇ ВІЙСЬКОВОЇ КОМАНТИ У ЛЬВОВІ 1-ГО ЛИСТОПАДА 1918 Р.

(1)

Кол. поручник УСС Григорій Трух, народжений в Гірнім, пов. Стрий, 19 лютого 1894 р., помер в Гримсбі, (Канада) 9 травня 1959 р. Він — один із найкращих старшин УСС, автор і творець гимну УСС „Ой у лузі червона калина" — виконав надзвичайно тяжке і важливе бойове завдання 1 листопада 1918 р., роззброївши в особливо рисковних обставинах обсаду австрійської головної військової команди у Львові та інтернувавши її команданта ген. Пфеффера..

Нижче подаємо спогад кол. поручника УСС Г. Труха про його славний подвиг. Цей спогад є частиною ширших спогадів про його службу в Леґіоні УСС від 1914 до 1918 року.

В перших днях листопада пор. Трух був полонений поляками, майже рік перебув у таборі полонених в Домб'ю, після чого вступив у монаший чин оо. Василіян.

Редакція

По полудні дня 31 жовтня 1918 р. розіслано післанців покликати всіх наших старшин, що служили у Львові при війську або були там на відпустці, щоб зібрались на останню воєнну раду, яка мала відбутись о 7 год. в Народнім Домі. Туди перенеслась під вечір і Українська Генеральна Команда.

Першим старшиною, що йому доручено надзвичайно важливе завдання, був поручник УСС, д-р Ілько Цьокан. Його вислав Вітовський до тих двох австрійських пробоєвих куренів, німецького і мадярського, що на них головно спиралась державна влада у Львові, а саме із дуже небезпечною і ризиковною місією — намовити їх до невтральности. Пор. Цьокан пішов до них із приготованими відозвами в мадярській і німецькій мовах, що їх надрукували тієї ночі. Енерґійні дипломатичні заходи пор. Цьокана вдалися знаменито. Старшини обох куренів, довідавшись про приготований нами переворот, заявили, що вони проти нас не виступлять і взагалі до цього діла не будуть мішатись.

Коли до великої шкільної залі в Народнім Домі зійшлось коло 35 старшин, сот. Вітовський промовив коротко до нас, представив останні політичні події за кордоном та в краю і вказав завдання українського війська. З черги подав плян перевороту. Згідно з ним українські старшини мали заалярмувати вночі залоги касарень, при помочі українських вояків роззброїти вояків неукраїнської народности й узяти їх під сторожу, а опісля з відділами українських вояків обсадити призначені головні урядові будинки у Львові та придержати головних австрійських командантів.

Під час цієї останньої наради сот. Вітовський мусів пережити дуже прикрі хвилини й перейти вогненну пробу. Причин було дві. Перше — деякі старшини тількино тоді довідались, що має статись цієї ночі й, заскочені великою несподіванкою, почали виявляти сумнів, чи переворот удасться, і піддавали думку відложити зрив на пізніший час, щоб можна було краще приготовитись. Друге — останній підрахунок числа наших вояків по різних частинах у Львові виявив, що нема їх стільки, як це подали давніше різні старшини.

Це дуже хвилювало сот. Вітовського, свідомого нашого положення й своєї відповідальности, і впроваджувало його в стан великого заклопотання та роздратованости. Та все таки Вітовський не подався. Хоч запальної та журливої і податної вдачі, проте, як наш перший герой і вождь Листопадового зриву, він відбив успішно всі сумніви й закиди невідкличним, бездискусійним рішенням: „Мусимо зайняти Львів безумовно ще цієї ночі! Наша честь вимагає, щоб ми перші взяли владу в краю, хоч би навіть прийшлося нам її зараз утратити!"

Вага справи, небезпека збожу противників і національна свідомість казали лишити тоді на боці всякі рахунки, підкоритись беззастережно своєму вождеві і виконати свою пайку праці у великому зриві на тому відтинкові, що на ньому поставив його наказ начального команданта. Так і сталось. Вітовський переміг і створив день Першого Листопада.

З черги призначив Вітовський до кожної установи, що її ми мали зайняти, відповідних старшин, кількість вояків і вказав частини, що з них ми мали їх дістати.

Ще короткі наради поодиноких гуртків — і о 10 годині старшини вийшли з Народного Дому на короткий спочинок, щоб 1-го листопада о 4 годині вранці розпочату Листопадову Дію.

Листопадова ніч

А у великій шкільній залі на третьому поверсі Народного Дому настала тиша. У важкій задумі залишився перший штаб нової української армії: Вітовський, Горук, Гнатевич, Бубела, Цьокан, Іванчук, Паліїв.

Лишились самі зі своїми думками, здогадами й тривогами. Що буде? Чи вдасться великий задум? Що станеться завтра о 4 годині?

А до тої години було ще цілих шість годин! Довгих шість годин вижидання ,що ставали віками!.. Пробували заснути на шкільних лавках, але сон не брався.

Напруження збільшували тривожні вісті, що їх приносили молоденькі розвідчики-гімназисти, які з великим запалом сповняли розвідчу службу тієї тривожної ночі й коли-не-коли забігали до Народного Дому зі своїми спостереженнями, що у місті в деяких польських установах великий рух.

О год. 3.30 впав на вулиці стріл і став чутний людський зойк. Це наші вояки, що сторожили біля Народного Дому, пострілили міського поліціянта, який не давав себе роззброїти й пробував утекти. На гук стрілу збіглися наші поліціянти і забрали раненого до лікарні. Згодом молоді звідуни донесли, що в польських установах уже спокійно і у Львові не видно ніякого руху.

На львівськім ратуші вибив годинник 4 годину...

Сотник Вітовський і його вірна дружина почали вписувати в історію нову сторінку про — Листопадові Дні.

Першого Листопада

1-го листопада 1918 року, біля 4-ої години ранку, коли я виходив із Народної Гостинниці у Львові, де ночував, вся моя істота була перейнята одною свідомістю: згідно з наказом сот. Вітовського я маю піти до австрійської касарні, взяти звідти 100 людей, зайняти Військову Команду (Мілітеркомандо) й інтернувати генерала Пфеффера.

Перша річ, що мені дуже „помагала" сповнити своє завдання, було те, що я зовсім не знав, де була касарня. Можливо, що була це касарня 15-го полку піхоти при вул. Курковій або Яблоновських. Там ,мабуть, служив пор. І. Рудницький.

(Далі буде)

1 ЛИСТОПАДА 1918 Й БУДУВАННЯ ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Листопадовий Зрив і започатковане ним будівництво Західньо - Української Народної Республіки були великими подіями, що ними жили українці ЗСА і Канади протягом 1920-их років і дальших чотирьох десятиріч нашого п'ятдесятиліття. Виявом свідомости і зрозуміння ваги та значення Листопадових Подій та зацікавлення ними був огляд державного будівництва на Західніх Землях України, надрукований під назвою „В десятиліття Західньо-Української Народної Республіки" в Календарі У. Н. Союзу на рік 1929", звідки його передруковуємо з невеликими, скороченнями.

Редакція

1. Чи це тільки спомин?

Дня 1 листопада 1928 р. минуло 10 літ від того часу, коли українці в Галичині по кількасотлітнім поневоленню підняли оружну боротьбу за закріплення проголошеної ухвалою Української Національної Ради у Львові з дня 19 жовтня 1918 року української держави, якій основний закон з 13 листопапада 1918 року дав назву: Західньо-Українська Народня Республіка.

Розвалилася давня Австрія, а поневолені народи взялися будувати свої власні держави. Другі як чехи чи поляки, були щасливіші від нас. Вони мали в своїх руках державний і військовий апарат, залізниці, пошти і телеграфи. Мали за собою ще й поперття антанти. А ми нічого і нікого не мали за собою. Ні полководців і генералів, ні високих урядовців, що визнавалися б як вести державну машину, ні війська, ні гармат, ні ласки в тодішніх можних світа, себто в антанти. Навпаки та послідна стояла від початку до кінця по стороні наших ворогів.

І ото в тих важких обставинах, хлопська маса викресала з себе настільки сили, що видала стільки борців, що вони змогли вдержати проголошену Українською Національною Радою українську державу через 9 місяців.

Минає десять літ як галицьке військо, вистріливши останній набій, покидало галицьку землю і перейшло через Збруч на землі Великої України, щоб там своєю кров'ю закріпити украраїнську соборність.

Минає десять літ від того часу, коли на протязі короткого часу, зуміли ми виставити майже 150-тисячну армію, а землі нашій надати характер правої, народоправної української держави.

2. Одна чи дві Україні?

Коли галицькі українці взялися будувати українську державу, то всі добре здавали собі справу з того, що не можна будувати якогось галицького загуменка, бо наш ідеал це: Одна Самостійна Соборна Українська Держава — від синього Дону до сивих Карпат. Та на Великій Україні правив тоді гетьман Скоропадський. Українці відносилися до него з недовір'ям, бо були переконані, що він хоче довести до злуки України з Росією. До того між ним і галичанами не було на загал ніякого контакту. А міжнародне положення було таке, що народи бувшої Австрії могли числити на 14 пунктів Вільсона і проголошене ними право самоозначення народів. З того права хотіли цілком слушно скористати галицькі українці і тому проголосили на тих землях, що входили в склад бувшої австро-угорської монархії: Західньо-Українську Народну Республіку (ЗУНР).

Як тільки повстання проти гетьмана повалило гетьмана і до влади на Великій Україні прийшла Директорія Української Народньої Республіки (УНР), галицьке правительство поробило негайно кроки, щоби довести до злуки західньо-українських земель з землями Великої України і утворити з них одну цілість і одну українську державу.

Дня 1 грудня 1918 р. заключено в Хвастові між представниками урядів УНР і ЗУНР передвступний договір про злуку, а Директорія як найвища влада проголосила на Софійській площі в Києві дня 22 січня 1919 р. Універсал, який сповіщав, що: „Од нині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України, Західньо-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які вмирали кращі сини України. Од нині є єдина, незалежна, Українська Народна Республіка".

Дотеперішня ЗУНР одержала назву Західна Область Української Народньої Республіки. Дотепер державним гербом ЗУНР був золотий лев на синім полі. Є це старий герб з часів західньо-української державности в XII і XIII віку. По злуці, державним гербом став герб Соборної України — тризуб, герб Володимира Великого.

Державним соборницьким прапором остав синьо-жовтий прапор, що своїми барвами нагадує голубе українське небо і пшеничні доспілі поля, що блестять в промінням золотого сонця.

Та вороги натискали на Велику Україну і на західньо-українські землі. Треба було відбиватися і не було часу провести таку злуку, щоби обі держави злялися дійсно в одну цілість, щоби був створений один соборницький державний апарат.

До того одні землі були віками під московським обухом, а другі під австрійським. Як одні так другі звикли були до інших порядків. Через те й тепер треба було далі залишити як одній так і другій області вільну руку в наладжуванню державного апарату.

3. В чиїх руках спочивала влада ЗУНР?

Сувереном в Західньо-Украніській Республіці був нарід. Висланники народу, що творили Українську Національну Раду, покликали саме до життя ЗУНР. Українська Національна Рада видала з себе 10 членів і вони творили Виділ Української Національної Ради. Отой Виділ виконував найвищу владу в державі, іменував найвищих урядовців, заграничних послів, державних секретарів, виконував право уласкавлення, дарування кари і т. п. А рівнож дбав про оголошування законів у Вістнику Державних Законів і Розпорядків.

Президентом Виділу був кожночасний Президент Національної Ради. Всі письма Виділу підписував президент і один член Виділу. Президентом був ввесь час д-р Евген Петрушевич. Склад першого повного Виділу був такий: д-р Лев Бачинський, Семен Вітик, д-р Антін Горбачевський, Гриць Довіряк, д-р Михайло Новаківський, д-р Теофіль Окуневський, Омелян Попович, Андрій Шміґельський, о. д-р Степан Юрик.

Українська Національна Рада складалася з бувших українських послів до австрійського парляменту і палати панів, а рівнож і соймових послів з Галичини і Буковини. Кромі того національно - демократична, радикальна, християнсько-суспільна і соціяльно-демократична партія та академічна молодь дістали право вислати до Ради по трьох заступників. А рівнож представники громад з кожного повіту мали вибрати по одному делеґатові, що вони дійсно зробили. В той спосіб Українська Національна Рада доповнила себе новим і свіжим елементом та стала дійсним виразником волі цілого українського населення. А таким вона повинна була бути, бо в її руках спочивала саме найвища влада. Всі делеґати УНРади були хоронені у виконуванню своїх посольських обов'язків законом про посольську недійманість, подібно як це діється з парляментарними послами других конституційних держав.

Та УНРада старалася перевести нові вибори і в тій цілі підготовлювано проєкт виборчого закона. Новий закон до нового українського парляменту опертого на загальнім, безпосереднім, рівнім, тайнім і пропорціональнім праві голосування. Сойм ЗУНР мав складатися з 226 послів. З того мало бути 160 послів української народности, 33 польської, 27 жидівської і 6 німецької. Вибирали як жінки так і мужчини, що скінчили 20-й рік життя.

Закон цей був дуже модерний і ліберальний і справедливий. Пропорціональність забезпечувала посольські мандати навіть малим політичним угрупуванням. Округи поділено по національностям, значить з української округи не міг вийти поляк, а з польської не міг вийти українець. В той спосіб усунено міжнаціональну виборчу боротьбу. Новий сойм мав бути скликаний на першу сесію в червні 1919 року. Але ні нових виборів не переведено, ні не скликано нового сойму, бо Польща, діставши армію Галлєра, розпочала офензи-

(Продовження на стор. 4-ій)

Творець Листопадового Чину полковник Дмитро Вітовський

Антін Чайковський

ЯК УКРАЇНЦІ ПЕРЕБИРАЛИ В СВОЇ РУКИ ЗАЛІЗНИЧУ СТАЦІЮ ЛЬВІВ

1-го листопада 1918 року у Львові українці невеличкими силами перебирали цілий ряд польських інституцій, а залізничну стацію Львів зайняв поручник Полянський із шістьома українськими вояками.

В останній день жовтня 1918 р. я був службово у Мшаній, заступаючи начальника місцевої залізничої стації. Вполудне повідомили мене телефоном товариші, щоб я негайно повертався до Львова. Мені казали зголоситися в домівці українських залізничників у Рідній Школі при вулиці Городецькій. Коли я прибув туди увечері, мені дали доручення: завтра рано в годині восьмій з'явитися на пероні головного залізничного двірця у Львові, бо „ми — українці будемо перебирати службу".

Нас, українських урядовців, які виконували службу руху на Головному Двірці у Львові було п'ять: це були: найстарший серед нас ранґою радник Микола Чапельський, Андрій Гучко, Іван Геців, Еміль Козинський і я. Ми у п'ятьох мали обсадити найважливіші службові позиції, щоб можна було урухомити залізничу комунікацію.

Вранці, 1-го листопада, ми зібралися у бюрі начальника стації, щоб розділити між собою функції. В певнім моменті застукав у двері та увійшов у кімнату польський начальник стації інспектор Клюс. Він чемно вклонився і хотів щось говорити, але його випередив радник Чапельський і українською мовою сказав: „ми — українці перебираємо службу руху й урядування". На це інспектор Клюс запитав: „чи я буду вам потрібний і коли маю зголоситися?" Радник Чапельський відповів: „Коли буде потрібно, ми вас покличемо".

Мені приділено товаровий двірець, де я перебув цілий день без жодної військової охорони. Чути було стрілянину і вибухи: можливо, що це почали грабувати магазини. Я пробував порозумітися під вечір із радником Чапельським на головному пероні, але комунікація вже була перервана.

Вночі з першого на другого листопада польські леґіонери напали на наш дім на Богданівці, шукаючи за мною. Я вискочив вікном із стриху в сад, а далі на Персенківку, де я переховався пару днів у знайомих. Незабаром усіх нас п'ятьох урядників руху поляки арештували й потримали у в'язниці в Бриґідках шість тижнів. Звідти нас вивезли до табору інтернованих у Домб'ю, де я пробув дев'ять місяців.

Із тих п'яти співучасників Листопадового Зриву, що допомагали перебирати владу на залізничній стації у Львові, ще тільки я один залишився поміж живими.

ПАМ'ЯТАЙМО ПРО ІНВАЛІДІВ

В ювілейному дні Листопадового Чину не вільно нам забути тих, що перед п'ятидесяти роками, в дні 1-листопада 1918 року, овіяні духом самостійництва й соборництва довели до появи українського прапору на львівській ратуші, —

що риском свойого здоров'я й життя з крісом у руках боролися за здобуття самостійної, суверенної й соборної української держави та її закріплювали,

що сьогодні, як ветерани наших визвольних змагань, постарілі, немічні та хворі, розсіяні по цілому світі, живуть у матеріяльних злиднях і потребують негайної та постійної допомоги.

Назагал наша спільнота є жертвенною, чого доказом є величезні пожертви, що їх склала і складає на шляхетні цілі, пам'ятник Т. Шевченкові у Вашингтоні, катедра українознавства на Гарвардському університеті, Український університет у Римі, „Дар Любови" для Первоієрарха Кардинала Иосифа Сліпого, купно великих посілостей Пласту й СМА і т. д., але жертвенність у користь українського ветерана-інваліда не стоїть у правильній пропорції до вижче згаданих цілей. Невже маємо відноситися до наших інвалідів по мачушиному, невже маємо до них застосувати приповідку „мурин зробив своє, мурин може відійти", невже так маємо віддячитися їм за їхнє геройство в молодих літах?

Суспільна Служба Комбатантів при Об'єднанні б. вояків українців Америки (ОбВУА) від 1953-го року веде харитативну акцію допомоги потребуючим ветеранам не тільки в ЗСА, але й у світовій діяспорі, навіть за залізною занавісою. З тієї допомоги користає коло 400 ветеранів. За вірогідними даними Суспільної Служби Комбатантів виплачено в минулому 1967 році допомог на суму 12.875 дол. 45 ц., а поодинокі місцевости склали такі пожертви в долярах: Ню Йорк 2.224, Філядельфія 1.474.60, Чикаґо 1,471.40, Нюарк 808.29, Рочестер 679, Клівленд 543.25, Ґартфорд 473, Дітройт 412.50, Честер 217.50, Вашинґтон 211.50, Балтимор 209.50, Ню Гейвен 184, Амстердам 167, Лос Анджелес 164, Пассейк 108, Коговс 94, Болтонленд 79, Маямі 78, Джерзі Сити 77.20, Джанставн 76.93, Елизабет 76, Юніондел 75, Сиракюз 70, Гаммонд 69, Віллімантик 65, Ютика 64, Павтукет 56, Істон 55, Бінґгамптон 50, Боффало 43, Аліґпа 40, Рідінґ 39, Омага 36, Глен Спей 34, Фенікс 33, Трой 30, Мілвокі 26, Блюмінґтон 22-50, Трентон 21, — але кожного року число потребуючих збільшується, бо люди старіються а старість тягне за собою хвороби. Тому, щоб заспокоїти потреби Суспільної Служби Комбатантів, треба мати більше грошей.

Традиційно місяць листопад є призначений на збірку „Дар українському інвалідові". Тож у тому місяці погляньмо у наші серця, у нашу совість і в наші кишені та зложім, кожний в міру своїх можливостей, даток на цей Дар не тільки як вияв нашої добродійности на християнське діло, але і як доказ признання та вдячности для тих, що рішені були віддати своє життя для кращої долі й волі свого народу.

Володимир Рудницький

Степан Салик

УРИВКИ СПОГАДІВ ПРО ЛЬВІВ 1918 Р.

Мені тоді було шістнадцять років, я вдома був найстарший віком. Проживали ми у Львові при вулиці Петра — біля Личаківської напроти церкви св. Петра і Павла.

Пригадую, як першого листопада 1918 р. ще дуже ранелько мати нам сказала радісну вістку, що Австрії вже „нема" і що кінець війні! На ратуші в ринку, повіває український прапор!

Батька тоді ще не було вдома. Як старшина австрійської армії в резерві 1914 р. був покликаний до війська. Спочатку був на фронті в Карпатах: Тухля, Славсько, Гребенів, Головецько — в сусідстві Українських Січових Стрільців, опісля на Волині. Мати просила, щоб ми щиро молилися, щоб наш батько щасливо повернув додому.

Першого листопада ми всі побігли на ринок, щоб побачити зблизька, як на ратуші у проміннях раннього сонця майорів високо синьо-жовтий прапор! При вході до ратуша, українські вояки австрійської армії зі синьо-жовтою пов'язкою на рамені з крісом у руці стояли на варті, а на землі два кулемети готові до стрілу...

⁂

В Народному Домі при Рутовського вул. гамірнорух... Стійкові контролюють кожного, хто туди заходить. Це переважно самі військові австрійської армії з українськими відзнаками на рамені. Але як не впустити туди учня теж зі синьо-жовтою відзнакою та ще з двома золотими бантиками на комірі учнівського однострою. Заля Народного Дому набита військовиками, одні заходять туди, інші спішать з наказами, бо в місті вже почалася стрілянина — на Городецькій біля головного двірця і на Стрийській.

⁂

21-го листопада 1918 р. свято архист. Михаїла — мого батька іменини. Рано пішов до церкви, як кожного дня. Мій б. катехит о. Яримович, парох церкви св. Петра і Павла, просив мою матір, щоб пустила послужити в церкві, бо дяк служив при війську. Я тоді в церкві сповняв службу паламаря і піддячого, з чого був гордий. Того дня після Сл. Божої, я вже не міг вернутися додому. З Личаківської рогачки наближалася в сторону міста сильна польська стежа для підкріплення своїх сил, наближались до міста... Військові касарні при вул. Петра напроти цвинтаря — 19 полку піхоти і уланські касарні на Личакові, за церквою св. Петра — з нашою залогою, стримували наступ поляків.

До церкви схоронилися прохожі, переважно жінки, перед вуличною стріляниною, були теж і військові австрійської армії, які по розвалі Австрії верталися додому. Польська стежа увійшла до церкви. Провірила всіх і з дзвіниці почала обстрілювати уланські касарні, але здобути їх не могла! Щойно над ранком наша стежа піддалася. Вона мала завдання стримати польський наступ на місто, щоб дати змогу нашій команді через Жовківську рогачку залишити Львів. Всі інші рогачки, були вже тоді в польських руках, тільки одна Жовківська ще була вільна.

⁂

У Львові залишилось багато наших військовиків австрійської армії, що верталися з різних фронтів і далі йти не могли, бо Львів був окружений українцями.

В тому часі я здружився з молодим старшиною австр. армії, який повернув з італійського фронту — Юльком Саламановичем, батьки якого мешкали в сусідстві з моїми. Хоч ділила нас трохи різниця років, але почуваннями ми не відставали від себе. Я часто заходив з ним на Руську вул., де в домі коло Волоської церкви відбувалися довірочні наради, б. наших військовиків, що мусіли задержатися у Львові, бо виходу з міста не було.

⁂

Часто на Львів падали гарматні стрільна, які висилала наша артилерія з-під Винник чи Чортівської скали. У Львові ми всі відчували брак води, бо Добростани були в наших руках і води до міста не доставляли.

Пригадую, як одного дня гарматне стрільно попало у склади амуніції на Чернівецькій стації. Сильні вибухи стрясали містом. Тоді в місті була велика тривога. Поляки бігали по вулицях, не знали, що їм робити. Були чутки, що наше військо знову ввійшло до Львова.

⁂

Польська військова влада у Львові по вулицях міста часто робила облави на чоловіків. Їх збирали у колони і відпроваджували до касарень, і я, несподівано, попав туди. Мене разом з іншими відпровадили до касарень на Замарстинові. Нам дали трохи їсти. На долівці розстелили соломи, і всі полягали спати. Що з нами мали зробити, ми не знали. На другий день ввечері нас скликали на збірку. Кожному дали рискаль або джаґанкайло і під сильною сторожою, вулицями міста повели нас кудись у незнане. Нас вивели за місто, в сторону Снопкова.

Нас пропустили польські стежі. Ми побачили окопи, в яких було повно війська, що стріляло в сторону українських окопів. Ми опинилися між двома стрілецькими ровами. Нам сказали, вимірявши напрям, копати нові стрілецькі рови в сторону, що наближалися до українських. Кожному з нас визначили відтинок і ми почали серед ночі і свисту куль, рити в землі нові окопи-рови Кулі густо зі свистом пролітали попри нас, що нас не дуже втішало... Ми так близько були своїх! Між собою перешіптувалися, чи не перебігти нам до наших. Та чи могли це вдіяти? Коло нас стрілецькі рови повні польського війська, готові до стрілу і польська стежа, що коло нас, теж готова за нами стріляти. Ми залишили цю думку. Так в болоті дальше рили нові рови, щоб чимскоріше бути за насипом. Нас почали освітлювати ракетами, і тоді, де хто і стояв, лицем припадав до болота. Вставали і далі працювали. Коли наш відділ закінчив працю, прийшов наказ відходити. Вже добре сіріло, коли вернулися. По вулицях міста зустрічали прохожих, що спішили до праці або до крамниць. Втомлені, виснажені і заболочені вернулися до касарень. Вигляд наш був гірше як поганий: При криниці трохи привели себе до можливого вигляду. Полягали на долівку спати. Богу дякували, що живі.

⁂

Моя мати не знала куди я дівся. Несподівано через знайомих, що проходили вулицею, я переказав до хати, де мене шукати. По довгих турботах моєї матері мене як учня-дітвака звільнили. Мої побратими мусіли далі ночами окопи копати.

⁂

Я знову зустрів Юлька С. Він мав щастя, що не попав туди, де я. Сказав мені, що є вже більше сотні молодих військовиків, які одного вечора, як польська саперська компанія з рискалями і з польськими піснями через місто — плянують перейти в сторону Винник до наших. І я без надуми теж пристав до гурту.

Ми чекали тільки, коли прийде повідомлення і кличка з нашої сторони з-під Лисинич, коли нам вирушити, щоб наші стежі не стріляли на нас. Чекали на вістку і умовлений знак.

Та не судилось нам туди перейти. Польська влада впала на слід, який трагічно закінчився — розстрілом на цитаделі: Юлька Саламановича та ще двох Філяса і Фолиса.

Так ці три завзяті воїни-герої, наложили своїми головами тоді, коли народжувалась Україна у Львові. Юлька Саламановича я знав дуже добре ще перед відходом до австр. війська. Він був нашим сусідом. Як герой відзначений на італійському фронті, щасливо вернувся до рідного Львова і там свою буйну голову зложив за волю України...

⁂

Цих пару слів згадую тому, що про мій вимарш „окопи копати" з Юльком С., дома ніхто не знав і не знає й досьогодні. Після переходу батьки Юлька мали повідомити моїх, куди я пішов. Хоч мої батьки вже давно повмирали, але я їм тепер признаюся, що тоді, як дітвак-школярик, якого ровесники кликали „Щепцьо з Личакова", хотів залишити хату і без відома батьків, піти у далеке незнане, разом з другими, воювати за Львів — за Україну!

Ню Йорк, квітень 1968 р.

Символ українського Львова — Собор св. Юра

ПЕРШИЙ ЛИСТОПАД СИМВОЛ І НАКАЗ!

(Закінчення зі стор. 1-ої)

шення сот. Дмитра Вітовського, що перебрання влади у Львові та цілому краю має відбутися вночі з 31-го жовтня на 1-го листопада 1918 року.

Останній раз виїхали кур'єри у всі сторони краю з найважнішим наказом: Перебрати всю владу, цивільну і військову, в українські руки вночі з 31 X. на 1 XI 1918.

Про час, спосіб та виконавців перебрання в ладі в різних місцевостях Західньої України є доволі багато спогадів, а зі всіх них виходить, що Чин 1-го Листопада 1918 р. був добре запланований, зразково приготований та переведений, і його можна вважати шедевром конспіраційної роботи соток, а може й тисяч українських патріотів в цілому краю на очах ворожого польського населення. Головні виконавці військовики-українці так у столиці як і по провінційних кадрових містах виявили таку величезну відвагу та сприт і одчайдушність, що всюди приєднали своїм тактовним, холоднокровним поступуванням чуйність не лишень своїх товаришів по зброї німців, чехів, жидів, хорватів, румунів, але й поляків.

Чин 1-го листопада 1918 р. є символом невгнутої волі української людини до самостійного державного життя, здібности українського старшого громадянства різних політичних переконань та соціяльної приналежности йти рам'я об рам'я з патріотичною молоддю до наміченої найвищої Мети, зрілости всього українського свідомого громадянства поставити на карту повноту ризика, що його вимагала українська державна нація. Чин 1-го Листопада — символ невмірущости ідеї, що її осягнення з об'єктивної точки зору здавалося нездійсненним, але при наявкості патріотизму, безмежної любови до свого народу став дійсністю. Чин 1-го Листопада 1918 року дозволяє сподіватися, що він не був останньою спробою відновити Українську Державу. Він мав уже послідовника — акт проголошення Карпатської України в 1939 р. та спробу вибореня самостійности у другій світовій війні. Силою історичної закономірности та розвоєвих тенденцій українського народу на рідних землях стане ще дійсністю в Києві, а звідтам промінюватиме на всі українські землі.

Наказом 1-го Листопада 1918 р. є творити духово-моральні, патріотизмом та волелюбністю наснажені передумови, що приготовили б весь народ одностайно як в дні 1-го Листопада 1918 р., стати до бою за відвоювання загарбаної окупантом самостійности. Що тепер складніші обставини як тоді, це правда, але нам в цих інших часах кувати іншу зброю треба, щоб наша рідна земля вирощувала якнайменше шелестів, москаленків та інших огидних пристосуванців, а вкрилася сотнями тисяч послідовників Василя Симоненка, виявила таку монолітну спаяну духом спротиву поставу проти окупанта, як цього доконали чехи та словаки в найкритичніших днях своєї найновішої історії 20-го і 21-го серпня цього року.

Що на наших Рідних Землях проходить тепер щораз помітніший та відчутний злам, який зокрема серед студіюючої молоді та високої кляси молодих професіоналістів охоплює щораз ширші круги — це наявні докази на те, що за ідеали, за котрі започаткували боротьбу виконавці 1го Листопада 1918 р. не перестала боротися українська людина, внуки та правнуки тих виконавців та їх сучасників. І це наповнює радістю всіх нас ще живих учасників 1-Листопадового Чину, дармащо сучасні оборонці Української Правди ведуть свою боротьбу з інших позицій, як це робили ми, бож така ситуація, що накидає їм саме так у тактику. І в цій їхній нерівній боротьбі ми серцем з ними та бажаємо їм увінчати їхню боротьбу заслуженою перемогою.

1 ЛИСТОПАДА 1918 Й БУДУВАННЯ ЗАХІДНЬО-УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕСПУБЛІКИ

(Закінчення зі стор. 1-ої)

ву, яка скінчилася відступом нашої армії і уряду за Збруч. Тамтуди і перейшла велика частина делеґатів української Національної Ради і її Виділу враз з президеном д-ром Петрушевичом.

4. Рада Державних Секретарів ЗУНР

Виділ Української Національної Ради виконував ті функції, що прислуговують президентам в республіках, а Українська Національна Рада являлася органом законоданим. В и к онавчою владою була Рада Державних Секретарів. Члени Ради Державних Секретарів відповідали міністрам у других державах. Державні Секретарі були відвічальні перед УНРадою. Було їх 14: для справ внутрішніх, заграничних, військових, віроісповідань ,просвіти ,торгівлі і промислу, фінансів, судівництва, земельних справ, шляхів, пошт і телеграфів, публічних робіт, суспільного здоров'я і суспільної опіки і праці. Листу перших Державних Секретарів уложив д-р Кость Левицький. Він став головою Ради Державних Секретарів, а заразом і державним секретарем для фінансів. Перших Державних Секретарів заприсягнув найстарший член УНРади Юліян Романчук.

5. Як організувалася влада на місцях?

У всіх повітових містах Галичини повстали в перших днях перевороту Повітові Українські Національні Ради, які організували перебрання влади з австрійсько-польських рук в українські. Ті Ради іменували спершу Повітових комендантів для військового діла і Повітових Державних Комісарів для справ адміністраційних.

Як тільки сформувалася наша влада у Львові, всі назначення, як військові так і цивільні, могли наступити тільки через Державних Секретарів. Повітова Національна Рада являлася більш дорадчим органом Повітового Державного Комісара, котрого іменував Державний Секретар для справ внутрішніх. Повітові Комісаріяти відповідали обсягом ділання давнім староствам.

Звичайно мали ми в повітових Комісаріятах такі головні відділи: Адміністративний, харчевий, лісовий, шкільний, податковий, промисловий і земельний.

Принаймні раз на місяць відбувалися по повітах з'їзди сільських комісарів (давних війтів), на яких обговорювано найновіші розпорядки та прислуховалося голосам села. Державний Секретаріят працював рівнож над проєктом закона про Повітові Трудові Ради, які давали б можливість селянству та робітництву мати рішаючий голос у справах повітів та контролювати діяльність повітових державних комісарів.

Повітовим Державним Комісарятам підлягала рівнож і державна жандармерія, а як над одним так і другим стояв Державний Секретар для справ внутрішніх.

Треба признати, що українська жандармерія, що складалася у великій частині з тих українців жандармів, що служили в б. австрійській державі, відповідала свому завданню і докладала всіх зусиль, щоби вдержати порядок і закріпити українську владу.

6. Українське військо

Найбільшу увагу присвячувано в українській державі військовим справам. Це було зовсім природне, бо ж серед боротьби з ворогами будувалася держава. Кожний знав, що без армії не вдержимося ні одної години.

Військовими справами займався Державний Секретар для справ військових. Для командування армією була покликана до життя Начальна Команда.

Вся наша територія була поділена на три військові області. Кожна область була поділена на 4 Окружні команди, а кождій окружній команди, а кожній окружній повітів. Тро області були: Львів, Станиславів, Тернопіль.

Львівській області підлягали Окружні команди: Львів, Перемишль, Рава Руська, Самбір; Станиславівській: Станиславів, Стрий, Коломия, Чернівці; Тернопільській: Тернопіль, Золочів, Чортків, Бережани.

До служби в армії поликано: всіх бувших офіцерів до 50 року життя; із здемобілізованої мужви покликано всіх від 18 до 35 року. Заразом розпочато перегляд тих, що зачали 18 рік життя. Вони мали бути покликані до служби пізніше.

Найбільший клопіт був з браком муніції і лікарів та літаків, а рівнож і з одежею. Бо треба пам'ятати, що ми були відтяті від цілого світу. Треба було закладати власні військові варстати. Це спиняло дуже боротьбу, бо хоч були жовніри, то не було в що їх вбрати ні озброїти.

З рамени пресового бюра, що працювало при Військовім Секретаріяті вироблено проєкт одностроїв для стрільців української армії і старшин. Державним знаком українського стрільця являвся тризуб на шапці.

7. Українське Судівництво

Річ природна, що в так короткім часі не можна було перевести основної ревізії на полі судівництва. В ЗУНР мали далі силу давні австрійські карні і цивільні закони. Пороблено тільки деякі конечні зміни. Задержано рівнож і дотеперішній поділ судів. І так ми мали: Повітові суди ЗУНР, Окружні суди ЗУНР і Вищий Суд ЗУНР. Давні австрійські судді залишилися на своїх місцях, оскільки зложили присягу на вірність ЗУНР.

Приготовлювано о д н а ч е вже тоді певну реформу. Бо домагалося заведення громадських судів для полагоджування менше важних справ, що досі належали до Повітових Судів. Задержано рівнож уряд прокуратора і старшого прокуратора ЗУНР, та роблено заходи в цілі створення уряду Генерального Державного Прокуратора, що мав бути найвищим урядом публічного обжалування.

Суди і прокураторія підлягали Державному Секретареві Судівництва. Тому послідному підлягали під деякими зглядами нотарі і адвокати.

Нотаріяльні печатки мусіли бути заосмотрені в герб Соборної України. Адвокати були зорганізовані в адвокатську палату, що мала осідок в Станиславові.

8. Фінанси, Валюта і Торгівля

ЗУНР мусіла від першого дня боротися з величезними трудноцами на кожнім кроці. Кожний знає, скільки треба грошей, коли держава веде війну. А нам треба було і державу будувати і вести війну. А не було ні грошей, ні средств, ні відповідних людей. Державний Секретаріят фінансів стояв отже перед важкими заданнями, а вив'язатися з них прямо не був в силі.

Щодо валюти то в ЗУНР курсували спершу виключно давні австрійські корони. Опісля допущено придніпрянську гривню як платничий засіб. Одна гривня рівнялася мінімально одній короні. Фактично вартість гривні була дещо менша.

Як всюди так і у нас треба було найбільше грошей на армію. Урядовці ЗУНР були дуже лихо платні, бо не було чим платити. Вони ледве животіли. Всі фонди йшли на виплату військових причинків, на закупно воєнного матеріялу і на допомогу населенню, що було знищене світовою війною.

Податки не приносили багато, бо села були знищені. Головний дохід йшов з нафти. Нафту вивожено в цілях обміну головно на Велику Україну. З давніх монополів — тютюнового, сірникового і сільного, великих доходів не було, бо фабрики були знищені і не продукували багато. Та поволі почали ми собі давати зі всім раду. До Секретаріяту для торгівлі і промислу покликано фахових людей. Унормовано відносини з сусідніми краями, як Угорщиною і Чехословаччиною, заключуючи з ними торговельні договори.

Та час був закороткий, щоби можна було упоратися з тими так важними справами, які великим і упорядкованим державам завдавали і завдають досі чимало клопоту.

9. Залізниця, Пошта і Телеграф

Багато довелось нам витерпіти і великі понести втрати, заки наладжено в нас залізничний та поштово - телеграфічний апарат. На перешкоді стояв нам цілковитий брак відповідних фахових людей. А без залізниці і телеграфу та телефону годі вести модерну війну. До того, ціла Галичина була завалена сотками тисяч австрійського війська, що вертало домів з Росії і України. Багато з них хорувало і поширювало пошесті. Треба було їх отже чимскорше витранспортувати. Українські залізничники працювали тоді з подивогідною посвятою. До того Галичина не має вугілля і залізниці треба було опалювати деревом. Пізніше, майже наприкінці, почато вже уживати нафти до опалювання залізничних машин. Але відразу того зробити не було можна, бо на це треба часу, механіків і відповідного матеріялу до перерібки машин. А того всього бракувало.

Щодо залізниць, одержала ЗУНР велику поміч з боку Великої України. Вона доставила нам значне число залізничників. А до того пристосовано з а л ізничний шлях так, що вагони могли їхати з Києва прямо до Тернополя чи Золочева, аж під Львів.

На протязі кількох місяців урухомлено поштовий рух. Треба було перевести курси для поштовців, а рівнож і для залізничників, щоби підготовити українських фахівців, а не бути зданими на чужі сили. І те переведено. З дня на день вчилися ми поборювати одну трудність за другою.

10. Шкільництво

З повстанням ЗУНР всі українські школи прибрали свій питомий український характер. Це цілком зрозуміле. Народні і середні школи, що були досі в польських руках, стали українськими. Приватні українські школи стали державними. Задержувано на посадах і поляків та жидів, оскільки вони зложили приречення на вірність ЗУНР. В Станиславові задержано німецьку і жидівську гімназію. В жидівській гімназії вчили єврейської мови.

Український нарід кинувся тоді з великим запалом до освіти. Всюди закладали попри державні ще і приватні школи та курси. Державний Секретаріят освіти наказав всім Повітовим Комісарам відчинити по всіх повітових містах з днем 1 травня 1919 року приготовчі курси, на яких селянські діти могли б дістати відповідне підготування, потрібне до вступу до гімназії, семінарій і фахових шкіл. Урухомлено школу деревного промислу в Станиславові та роблено приготування до отворення школи в Городенці. А спеціяльна комісія опрацювала проєкт цілковитої зміни шкільних підручників. Для переведення реформи шкільництва скликав навіть Державний Секретаріят Освіти велику красну конференцію, на яку запрошено представників всіх кляс громадянства і що кращих педагогів. Анкета не відбулася, бо Галлер розпочав саме тоді свою офензиву.

11. Земельна реформа

Силою земельного закона з 14 квітня 1919 р. вивласнено на цілім просторі ЗУНР всі державні землі, добра б. австрійської цісарської родини, двірські землі, духовні, фундаційні і ті, що їх набуто в цілях спекуляції. Рівнож найближчий сойм мав означити, скільки можна посідати землі. Хто мав більше, тому малося відобрати надвижку в користь держави. Закон той не вирішував ще, чи цей відбір мав відбутися за якоюсь заплатою чи без відшкодовання. Переважала така думка, щоби меншим фільваркам звернути дійсну вартість, а більшим повернути половину вартости, а найбільше звернути тільки 10% дійсної вартости.

З наділу землею мали користати в першу чергу безземельні і малоземельні, а між ними на першім місці інваліди і жовніри української армії, а далі вдови і сироти по поляглих українських стрільцях, а ще далі інваліди світової війни. Не могли набути землі дезертири і ті, що чинно виступали проти української держави.

12. Закінчення

Те, що тут подане — це тільки малесенький нарис, виготовлений на спомин великих днів активної боротьби за вдержання ЗУНР. Серед незвичайно неприятливих обставин і безперервної збройної боротьби з десятикратно сильнішим ворогом, ми видержували довгий час напір ворога на фронті, а заразом в запіллю будували свою власну державу, задержуючи лад і спокій. Оттою боротьбою і тим державним будівництвом ми дали доказ, що ми жива, ідейна і спосібна нація, яка має повне право на свою державність і яка ту державність як не топер то пізніше цілком певно виборе. З тою різницею, що при наступнім державнім зриві ми вже не будемо починати від ЗУНР, а прямо від Одної Соборної Української Держави.

Перше Листопада 1918 року у Львові
(Малюнок арт.-мал. Івана Кучмака)

Марія Остромира-Маковська

Про себе і про Гуцульщину

(Слово на літературному вечорі „Гуцульщини" в Ню Йорку 27-го жовтня 1968)

Гуцульська пословиця каже: „Не тот гуцул, що огуцуливси, лиш тот, що в горах родивси". Отож я не в горах родилась, а на долах, у селянській родині, в одному із свідоміших сіл львівської округи, як найстарша дочка із четверох дітей. Батьки мої, середньо-заможні, змогли дати освіту мені, найстаршій (середню) і наймолодшому синові (вищу). По закінченні сільської школи батьки віддали мене до дівочої виділової школи ім. Т. Шевченка у Львові. Там же закінчила я і Учительську Семінарію Українського Педагогічного Товариства. При нашій семінарії засновано було літературний гурток, де кожної неділі, по Богослуженні, відбувались сходини, на які приходили не лиш учениці, але й директор та професори. І кожної неділі одна із семінаристок мала якийсь реферат. Провід гуртка вибирано завжди із учениць третього курсу, а це тому, що семінаристки четвертого курсу приготовлялися до матури. Отож, як я була на третьому курсі, то й мені припала честь бути головою того літературного гуртка.

В часі Листопадового Зриву, я була саме на четвертому курсі. Як УГА облягала Львів, то я працювала тоді в кухні у шпиталику, що був заснований у прифронтовій смузі, таки в моєму рідному селі. Як УГА відступила за Збруч, я почала приготовлятись до матури. Тоді то мої подруги та я й з ними — ми тільки й мріяли про те, щоб дістатись на учительську посаду на Покуття, або на Гуцульщину. Тож не диво, що зараз по матурі, я вислала подання туди, крім того ще в декілька шкільних округ. Всі подання мені звернено, бож це був час польської окупації й українці не діставали посад.

Та однаково доля таки судила мені бути на Гуцульщині. А саме — я вийшла заміж за студента медицини, який вернувся з визвольної війни, де був зайнятий при УГА, як лікар. По закінченні студій чоловік мій працював короткий час у Тісній, ліського повіту, на пограниччі Лемківщини і Бойківщини. Та згодом перейшов на Гуцульщину, до Жаб'я — над Чорним Черемошем. Там побули ми всього кілька років і знову перейшли на інше місце, а саме до Яблониці біля Гриневи — над Білим Черемошем; і там прожили ми до другої світової війни.

Мій чоловік, уродженець Ліської Землі, любив гори понад усе. Будучи студентом, часто робив прогульки до Хрищатої, чи до зеленого Бескиду. Тож не диво, що полюбив Гуцульщину, таку, якою вона була — з усією її чарівною красою, як теж й недостатками. А я просто була очарована могутністю гір. Їдемо возом, вузенькою доріжкою понад Черемошем. З однієї сторони Черемош, а з другої висока стрімка стіна скали. Один хибний крок у коней і ми опинилися б разом із возом та кіньми у Черемоші. Але коні ступають рівно і певно — їм же не вперше туди іти. Вони ж чимало вже таких небезпечних місць пройшли. Та не тільки коні, але й люди наражені раз-у-раз на різні небезпеки. І серед цих небезпек виробилась у гуцулів ота буйність та певність себе.

Гуцульщина — країна чарів і краси. А гуцули — це найкраще із усіх українських племен. Їхній одяг оригінальний, кольоровий, чачус добором красок. Бож гуцули мистці у доборі красок. Їхній тонкий естетичний смак проявляється у писанках та у дерев'яній різьбі. А що вже казати про жіночі виставки? Вони ж просто заворожують усіх своєю красою. Самі ж гуцули — гарні, буйні і горді, як і природа, серед якої зросли. Жодний окупант не зміг їх засимілювати, а навпаки, чимало поляків, а то й німців „огуцулилися" і залишились жити на Гуцульщині.

Перебуваючи на чужині, ми з чоловіком довго банували за Гуцульщиною. Тож головік раз-у-раз нагадував мені, щоб написати повість про Гуцульщину. То я й написала. Шкода лиш, що чоловік не побачив друком цієї повісти. Та машинопис, готовий до друку читав і був задоволений написаним.

„Над бистрим Черемошем" — це не перша моя повість, бож я почала писати ще на рідних землях. Перший мій нарис „Момент" був друкований у „Ділі" 1937 р. Перша повість „У вирій" вийшла друком 1938 р. у видавництві І. Тиктора у Львові. Дві, готові до друку повісті, пропали у видавництві під час другої світової війни. У 1952 р. вийшло друком історичне оповідання про княгину Ольгу „Подай керму", у видавництві „Америки", а в 1967 р. „Над бистрим Черемошем" у видавництві Ю. Середяка в Буенос Айрес. Мої нариси та оповідання були поміщені в жіночому журналі „Наше життя" та календарях „Голосу Спасителя". У „Лемківських Вістях" друкувались мої спогади про Ліську Землю. Дві, готові до друку, повісті ждуть у видавництві на свою чергу.

ЗОЛОТІ РОКОВИНИ 1 ЛИСТОПАДА

(Закінчення зі стор. 1-ої)

з армією УНР, під об'єднаним проводом Штабу Головного Отамана, продовжувала збройну боротьбу проти другого нашого відвічного ворога — Москви. 100.000-на УГА — це здисципліноване військо, національно свідоме та віддане ідеї визволення Соборної України. Бойовий шлях УГА після завзятої оборони Львова йшов до славної Чортківської офензиви, а підтак спільно з Дієвою Армією до — хоч короткого — визволення столиці України Києва. Бойові дії УГА проходили під непохитним гаслом з'єднання всіх українських земель в одну Соборну Українську Державу.

Учасники Листопадового Чину і УГА та всіх інших наших військових формацій, а в тім передовсім воєнні інваліди — живі свідки безсмертного змагу за найвищий ідеал Нації, мусять відчути повну і щиру опіку української спільноти, вони мусять бути свідомі того, що жертви кол. українського вояцтва знаходять належне признання і що наш загал своїми щедрими датками у листопадовій збірці виконує тільки свої обов'язки і повинність супроти воїнів нашої визвольної боротьби.

Переводім цьогорічну Листопадову збірку на Дар Українському Воєнному Інвалідові під кличем — пам'ятаймо за творців й учасників нашої визвольної боротьби і віддаймо пошану в 50-річчя Листопадового Чину і створення Української Галицької Армії тим, що так віддано служили великій Ідеї 1-го Листопада.

У КРИМУ ВИРОЩУЮТЬ РИЖ ДЛЯ ПІВН. КОРЕЇ

„Радянська Україна" з 22 жовтня, не називаючи Північної Кореї, повідомляє про швидкий розвиток плекання культури рижу. На кожному поливному гектарі одержують до 60 центнерів рижу, особливо в Джанкойському районі. Води з-під рижу раніше спускали в Сиваш, а тепер у деяких місцевостях нею поливають інші культури. У замітці ганиться так зв. міністерство меліорації УССР, що й досі не розроблено пляново спускання води з рижових плянтацій на інші поля. В совєтській пресі трапляються чимало повідомлень про доставу „совєтського рижу" в Північну Корею.

У Братиславі урочисто проголошено федерацію Чехо-Словаччини

Братислава. — В середу 30 жовтня ц.р. у столиці Словаччини Братиславі відбувся урочистий акт про зміну устрою Чехо-Словаччини на федеративний лад, при чому справи закордонної політики й війська залишено спільному центральному урядові у Празі, а справи культури й економіки вирішуватимуть автономічні проводи. Президент ЧССР Людвік Свобода й перший секретар комуністичної партії ЧССР Александер Дубчек виголосили промови, в яких підкреслювали історичний характер тієї зміни конституції Чехо-Словаччини, що ставить на рівну площу Чехію і Словаччину. У новій конституції загарантовано теж права національних меншин — українців, німців, поляків і мадярів. Александер Дубчек стверджував, що він також словак і гордий на те своє національне походження. Перший секретар словацької компартії Густав Гусак рішуче заперечив підозру, наче б Словаччина змагала до повної державної незалежности. Він ствердив, що словаки свідомі того, що можуть культурно й економічно розвиватись тільки у державній єдності з Чехією. Акт федерації вимагає ще додаткових законів, між іншим про компетенції, характер і спосіб вибору двох палат нового парляменту. Важливою подією в політичнім житті ЧССР буде засідання Центрального Комітету компартії 7 листопада ц.р., де виявиться, чи Дубчек далі матиме за собою більшість ліберально наставлених членів Центрального Комітету. Не відомо ще теж, чи і як Москва зареагує на великі понеділкові демонстрації у Празі виразно протисовєтського характеру.

В Україні продовжують русифікацію шкільництва

Київ. — У „Радянській Україні" з 25 жовтня опубліковано багато оголошень про набір студентів до вищих і середніх шкіл, в тому й у Росії, напр., до ленінградського кінотехнікуму для запису звуку. При деяких оголошеннях не вказано, якою мовою можна здавати іспити, хоча про самі іспити зазначено. Не сказано про іспитову мову навіть в оголошенні про Харківський сільсько-господарський Інститут. До Білоцерківського с-г Інституту кандидати мають здавати іспити „українською або російською мовами", а щодо технікуму електрофікації в місті Прилуках, то в оголошенні читаємо: „Вступники складають екзамени: на базі неповної середньої школи — з російської чи української мови (диктант) і математики (усно); на базі середньої школи — з російської чи української мови й літератури (вір) і математики (усно)." Ще кілька років тому особливо наполягалось на російщенні вищих шкіл в Україні. Тепер відросійщують — для показу туристам — декілька факультетів Київського університету ім. Т. Шевченка, але одночасно беруться русифікувати навіть середнє шкільництво. Крім того, „Радянська Україна" пропонує, наприклад, працівникам лісової промисловости й господарства в Україні передплачувати такі науково-технічні й виробничі журнали: „Лесное хозяйство", „Лесная промышленность", „Деревообрабатывающая промышленность" та ін., всі російською мовою, яку мусять знати навіть гуцули-дроворуби в Карпатах. ... В тому ж числі „Радянської України" твердиться про величезні успіхи УССР і що „трудящі ще тісніше згуртовують свої ряди навколо комуністичної партії, цілком схвалюють зовнішню і внутрішню політику ленінського ЦК".

НА НАШІЙ, НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ

(Що пишуть комуністичні газети в Україні)

КИЇВСЬКА КАМЕРНА ОРКЕСТРА В РУМУНІЇ

У кількох містах Румунії виступила Київська Камерна Оркестра, яку мають нагоду час до часу почути лише кияни і то в малій залі. Як сповіщала „Радянська Україна" з 18 жовтня, у програмі тієї оркестри твори Генделя, Баха, Бартока та ін., і лише одного українського композитора, М. Скорика. Твори Баха, Генделя й ін. великих композиторів, що писали на релігійні теми, в Україні прилюдно не виконуються, як і твори Бортнянського, Веделя та ін. українських клясиків.

МОСКОВСЬКІ КУРСИ ДЛЯ ВСІХ РЕДАКТОРІВ ГАЗЕТ В СССР

Розвиваючи практику „общесоюзних занятій", що, звичайно, провадяться тільки російською мовою, партійні московські керівники скликали чергові курси при ЦК КПСС для всіх редакторів республіканських і навіть районових газет в СССР. „Радянська Україна" з 18-го жовтня сповіщала, що на тих курсах посилено індоктринували учасників, особливо в ділянці ідеології: „Слухачі курсів вивчали актуальні проблеми історії і політики нашої партії, марксистсько-ленінської філософії і наукового комунізму, політичної економії, міжнародного комуністичного, робітничого і національно-визвольного руху. Велике місце на заняттях було відведене питанням партійного будівництва та ідеологічної роботи партії". Учасники курсів — всі комуністи й комсомольці — нараджувались також над тим, як краще провадити пропаґанду серед населення з врахуванням „місцевих особливостей".

ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ЗИМИ

В Одесі, Кривому Розі, Житомирі та багатьох інших містах України „ще не закінчено ремонту вагонів, відремонтовано тільки наполовину трамвайних снігоочисників, парк снігоочисних машин взагалі занадто малий" і т. д. — такими вістками порадувала читачів „Радянська Україна" з 4 жовтня про підготову міського транспорту до недалекої вже зими. Газета назвала кілька областей, в яких після „капітального ремонту" тисяч мешкань ще не можна жити, бо не працюють підключені тепломережі.

У ВІРШАХ ЗНОВУ „БРАТИ ПО КЛАСУ"

Останніми місяцями із сторінок совєтських періодичних видань майже зникли вірші українських поетів-шестидесятників та багатьох поетів молодшого покоління. Більше й більше в поточній пресі публікують писання такого типу, як, напр. „Монолог" у „Радянській Україні" з 19 жовтня:

...„Вже не нависне тінь
змійна,
Не поповзне по цій землі,
В чумній коричневій імлі!..
Так стань же, сину,
на сторожі
Свободи й щастя в цім краю,
Так захисти ж братів
по класу
Від рабства, від брехні
і тьми!" і т. д.

НАУКОВЦІ З ДЕПАРТАМЕНТУ РІЛЬНИЦТВА стверджують, що комаховбивча хемікалія загальновідоме ДДТ вбиває не тільки комарів та хрущиків й інших комах - галапасів, але також має вплив на розродчу спроможність птахів і ссавців. Вже давно ствердили, що ДДТ вбивчо діє на птахів, риби та інші сотворіння, що живуть в природних резерватах. Д-р Джоел Бітмен твердить, що порошок ДДТ порушує балянс гормонів у птахів та в ссавців, чим спричиняє те, що вигибають деякі ґатунки цих сотворінь. В ДДТ є хемікалія т. зв. естроґен, яка має отруйну силу. Д-р Бітмен впорскував естроґен самицям щурів, курок та перепелів і стверджував шкідливе діяння цієї хемікалії на розродчі органи цих тварин.

Юліян Лисяк

„ОГНІ ГОРЯТЬ, МУЗИКА ГРАЄ..."

У 15-річчя смерти мистця живого слова Юліяна Геника-Березовського

У давній польській столиці Кракові 1929-го року студенти університету влаштували свято на пошану Т. Шевченка. Сталось так, що саме в цьому колишньому центрі польської державної адміністрації, що був символом поневолення західньої вітки української землі, рідна наша пісня, рідні тони нашої музики й дзвінке наше рідне мистецьке слово голосили перед світом славу Шевченкові, який став творцем і символом новітнього українства.

Ю. Геник-Березовський

У просторому приміщенні Старого театру на ринку зібрались маси українців: професори університету: Б. Лепкий, Г. Зілинський, Фещенко-Чопівський, В. Кубійович, С. Томашівський, студенти університету та поселенці цього міста. У програмі був передбачений виступ відомого уже в той час у Кракові, Львові та в інших містах Західньої України мистця рецитації і декламації Юліяна Геника-Березовського.

Щоб оминути щорічні часто - пусто трафаретні декламації Шевченкових епічних поем, Геник - Березовський задумав показати, в чому криється основна сила Шевченкового слова. Отож підібрав для свого виступу невеличкі вірші - думки, що в них обявився лірично - музичний нервень душі поета, пов'язав їх логічно у цілість, створив літературний монтаж. У компонуванні літературних монтажів наш декламатор був неабияким майстром, тому його в'язанка думок нашого генія була особливою появою у світі української декламації. Потвердив це його вчитель, літературознавець і літератор Б. Лепкий.

До виступу готовився Геник - Березовський довго й дбайливо. Інтерпретацію літературного твору поєднував з рухами й мімікою. Тому, підготовляючи мистецьке читання, ставав біля дзеркала та спостерігав зовнішні моменти власної драматичної дії. Коли підготова була закінчена, юк. Юліян задемонстрував свій новий оригінальний мистецький витвір перед проф. Лепким.

Молодий, повний життєвих сил і поривів студент своїм зовнішнім виглядом, елегантністю рухів, впевненістю кроків, інтелігенцією і при цьому скромністю, уже самою своєю появою на сцені наводив на слухачів урочистий, милий настрій, підготовляв їх до сприймання мистецтва декламації.

Його виступ був останньою точкою програми перед перервою. Перед громаду вийшов Юліян Геник - Березовський із в'язанкою Шевченкових думок.

Огні горять, музика грає,
Музика плаче, завиває!
Алмазом добрим, дорогим
Сіяють очі молодії, —

заговорив і зразу зачарував слухачів своїм голосом декламатор. В уяві слухача розгорнулась чудова картина: молодь, при відкритому небі, при світлі розпалених у кількох місцях огнів, весело бавиться. При близьких огнях і звуках музики

Усі регочуться, сміються,
І всі танцюють. Тільки я,
Неначе заклятий, дивлюся
І нишком плачу, плачу я.
Чого ж я плачу? Мабуть, шкода,
Що без пригоди, мов негода,
Минула молодість моя.

Це гострий контраст між розбавленою, розсміяною молоддю, несвідомою неволі України, що живе повним життям радости й щастя, і Шевченком, що болів над майбутньою долею тієї молоді та над утратою своєї молодости.

Майстерно відтворював цю картину із скорботних слів поета, оживлював її баритоновим тембром свого чистого дзвінкого голосу, добував із неї нюанси й відтінки думки Шевченка, пересував перед очима заворожених слухачів і ставив у центрі їх уваги — обдарований силою живого слова Геник - Березовський.

Особливо сильно закарбувались у пам'яті деякі вокальні моменти — наголошування із змінною інтонацією і притиском окремих слів і речень. Цей притиск і інтонацію зумовлювала дія або стан речей, зображених у вірші.

У першому рядку вірша зображені два поняття: горіння огнів і гра музики. Вони діють сильно на почування людини. Наш мистець вигуковував цей рядок з особливою динамікою та інтонацією, викликаючи в уяві слухачів наче дійсні зображення огнів і музики. Той стан доповнюють дальші рядки:

І всі регочуться, сміються
І всі танцюють.

Друга частина вірша є контрастом до першої. У ній об'являється протилежний стан душі пророка України, його уболівання, турбота про майбутню долю тієї молоді та над своєю власною долею, і саме цей поетичний образ, побудований на засаді контрастів, визначається особливою красою і силою.

Розуміє це декламатор Геник - Березовський. У другій частині вірша він перейшов з веселого настрою до стану людського смутку-горя, що виявив особливо в останніх рядках:

Мабуть, шкода,
Що без пригоди, мов негода,
Минула молодість моя.

∴

Елегія „І золотої й дорогої"... наче доповнює попередню. Це короткий ліричний вірш на особисту тему, одна з перлин серця поетового. Тут також болі Шевченка над власною долею, і над долею безталанної української дитини, що в майбутньому житті ждуть її наймит та злидні московської солдатчини.

Наш мистець починав із статичним спокоєм:

І золотої й дорогої
Мені, щоб знали ви, не жаль
Моєї долі молодої...

А в двох останніх рядках відтворив увесь сенс елегії:

Мені здається, що це я,
Що це ж та молодість моя...

І знову сильно піднесеною інтонацією, особливо наголосом на слові „молодість" відтворив трагедію української людини, що в заранні свого життя ще не усвідомлює царської неволі, не турбується майбутнім своїм і свого народу.

∴

Шевченко тужив за свободою, не міг примиритись з життям невольника, жалів, що його молодість, така багата на творчі думи - мрії, вже минула серед терпінь і страждань, осталась тільки безнадійність. Ці думки лягли в основу короткого, але зворушливого вірша: „Минули літа молодії..."

Сиди один в хаті:
Нема з ким тихо розмовляти,
Ані порадитись, — нема,
Анікогісінько нема!..

Оцю журбу Шевченка та безнадійність настрою покійний Юліян витужував, вміюючи сумними, дрижачими звуками, отак, наче скрипка виплакує душевний смуток.

∴

Подібні переживання висловив Шевченко в невеличкому, повному мистецьких вальорів, вірші: „І небо невмите, і заспані хвилі"... Мистець маляр і поет з багатою душею опинився у пустелі на острові Кос-Арал серед Аральського моря. Одноманітність поковбкої пустелі й морських вод, відсутність товариства, а навіть живої природи, тяжкою примарою налягли на груди поета. Оцей контраст дійсности і мрій був основою творчого задуму. Ось як сприймала душа генія своє довкілля:

І небо невмите, і заспані хвилі;
І понад берегом геть-геть
Неначе п'яний, очерет
Без вітру гнеться... Боже милий!
Чи довго буде ще мені
В оцій незамкнутій тюрмі
Понад оцим нікчемним морем,
Нудити світом?

Геник - Березовський декламував цей вірш чи не найкраще з усіх інших. Сприяли цьому висока звучність і мелодійність мови, драматичність стилю, змінливість інтонаційної скалі, персоніфікації явищ природи та всі інші засоби поетичної мови. Все це, як не можна краще, підходило його мистецькій душі. Після спокійного опису природи нагле сильне підвищення інтонації при кінці четвертого рядка:

Боже милий!
Чи довго буде ще мені...

зворушувало, потрясало й чарувало слухачів. Хто чув цю декламацію, до кінця життя її не забуде. Тут об'явилася сила Шевченкової поезії й сила живого слова мистця Геника-Березовського.

Літературознавці однозгідно ствержують, що Шевченко надавав словам версифікаційної майстерности, особливо в ліриці і ліричних вставках, яка проявляється у пляновому чергуванні звуків. Це алітерації, асонанції і анафори, що ними Шевченко так щедро засівав свою поезію для створення відповідних слухових вражень і для підсилення мелодійности мови. Згадані явища вичуваються особливо при голосному читанні.

І саме в інтуїтивному вичуванні цих звукописних явищ та вмінні їх відтворювати у сполученні з тонкостями інтерпретації літературного твору Юліян Геник був неперевершеним майстром. Відтворюючи своїм словом Шевченкові поетичні образи, діяв сильніше, як правдива дійсність. У цьому ввесь секрет його таланту й успіху в новій декламаторській креації.

∴

Отак декламатор Геник-Березовський плив у річниці Шевченкових думок. Умінням розкривати в них велике й вічне, гармонійно пов'язувати матеріяльне з абстратним, та орудувати звуками, викликав у людській уяві візію вищої форми буття. Добував з поезії те, чого літературні критики і читачі не раз не добачали.

Декламуючи в'язанку Шевченкових думок, наближував генія України до рідного суспільства, показував суспільству його велич. Своїм виступом перед краківською громадою розвіяв погляди деяких критиків у Західній Україні, начебто він був тільки спеціялістом рецитації Стефаникових новель, а тут діяпазон його мистецтва вийшов далеко поза обсяг самої мистецької прози. Власне складна мова поезії, особливо з лірично - драматичним забарвленням виявилась теж первнем його душі.

Декламатор Геник - Березовський був індивідуальністю у своїй ділянці, був творцем у відтворчому мистецтві, єдиним і неповторним.

Наша громада з високими вимогами сердечно вітає справжні таланти й так сердечно вітала свого мистця живого слова на сцені краківського Старого театру.

Декламація найкращого витвору Шевченкового духа — його ліричних думок була завершенням мистецького росту Юліяна.

У спадщині залишив нам небагато, бо тільки п'ять своїх креацій, утриваленних звукозаписом, а саме: Франка — Пролог до поеми „Мойсей" і уривок — розмова Мойсея з Азазелем,, Лепкого літературний монтаж зпоезії з його уст.

циклу „Над рікою" та „Сині" Стефаника.

Гірко було нам, живим, прощатися з мистцем слова нашим, сумно було й боляче, як смерть передчасно закрила йому очі п'ятнадцять років тому. Це ж бо не вмер Геник-Березовський, а урвалась струна новітнього Бояна.

Великий талант блиснув і погас. У чужому краю п'ятнадцять років тому попрощався з білим світом, на узгір'ях Торонта закінчив свою земну путь. Не грали йому трембіти в рідному Березові-Нижньому, не прощали верхів'я і плаї рідних Карпат. Не почути вже нам гомону рідної

Ринок у Львові

М. Скала-Старицький

МИЛА НЕСПОДІВАНКА

Останніми днями, пошта з Америки принесла нам милу несподіванку — дитячу оперу „Пан Коцький" Миколи Лисенка, наспівану на платівку у Філядельфії, під керуванням Юрія Оранського. Мистецьке оформлення обкладинки Софії Лади - Зубар, лібретто Дніпрової Чайки, оркестрація Василя Овчаренка. Виконавці: Паша Манойло — Пан Коцький, Надя Оранська — Лис, Марія Петрович — Крілик, Антоніна Лисенко — Ведмідь, Надя Терещенко — Вовк, Олена Сагата — Кабан, дитячий хор УМІ у Філядельфії, оркестра того ж УМІ.

Микола Лисенко (1842-1912), як відомо, був основником української професійної музики. Надав цій музиці не тільки професійного, але й українського національного характеру. Писав (творив) музику усіх форм за винятком симфонічної. Починаючи з опрацювань українських народних пісень, закінчив свою творчість великими операми (Тарас Бульба) та операю - віделом камерного стилю „Ноктюрн". Лисенко перший в українській музичній творчості писав дитячі опери, тобто, опери, що їх можуть виконувати діти. Музична література не дуже багата в цій ділянці навіть у високорозвинених музично народів. Лисенко написав їх кілька: „Коза Дереза" (1888), „Пан Коцький" (1891), „Зима й Весна, або Снігова Краля" (1892). Усі вони побудовані на народних казкових сюжетах та на українських народно - пісенних мелодіях - мотивах. Він писав їх для виконавців дітей і перше їх виконання відбувалося переважно в домі композитора, при співучасті Лесі Українки, як режисера. Найпростіша з цих дитячих опер, це „Коза Дереза". „Пан Коцький" багато складніша і вимагає вже, або заавансованих дітей-підростків, або просто більше досвідчених співаків-учнів. Опера має чотири коротенькі дії, арії, дуети, хори, інструментальні антракти поміж діями, що зближує цю дитячу оперу до справжнього оперового жанру. Музика в цій опері має основне значення, що вимагає доволі заавансованих виконавців. Народна пісня вживається як головний засіб драматургічної дії, але музика кантата, на якій відбувається ця дія, доволі складна для дітей. Композитор користується не раз народними піснями - мелодіями у незміненому виді, але й будує окремі арії й ансамблі. Ми чуємо зовсім виразно мелодії народних пісень „Лугом іду, коня веду", „Ой, я дівчина Полтавка" й ін., які композитор замінив словами лібретта. На матеріялі цих пісень Лисенко будує сюжетні ансамблі, в яких зміст пісні відповідає змістові дії в опері. Це, якби інсценізовані народні пісні з відповідним текстом. Музичний супровід у цій опері — вже не такий простий, як в „Козі Дерезі", у якій усі мелодії дублює акомпаніямент. У „Пану Коцькому" супровід багато складніший, контрапунктичний, що вимагає від виконавців самостійного інтонування поодиноких фраз і мелодій. У хорах композитор застосовує просту акордову будову. Оркестрацію „Пана Коцького", яку ми чуємо на платівці, зробив дуже вдало Василь Овчаренко.

Щождо самої платівки, то технічно вона зроблена бездоганно. Солісти, хор і оркестра звучать чисто, виразно і ритмічно. У всьому чути (виконання на сцені ми не бачили, судимо з награння на платівці) вправну руку досвідченого музики - педагога. Маючи досвід у власній педагогічній праці, знаємо, скільки праці треба вкласти з недосвідченими, непрофесійними виконавцями, щоб добитися такого чистого, рівного й музикального звучання. Найкраще, на нашу думку, вийшли хори, що не є будь - яким досягненням, бо звичайно хори виходять на платівках найгірше. Я вже писав про цей хор УМІ у Філядельфії в рецензії на платівку з творів Фоменка. Можливо дитячі голоси, незакаламучені ще грудним резонатором та всіми шумами дорослої людини, — свіжі, чисті, як вода у джерелі, краще вміщаються у мікрофон, але одночасно прозорі, у яких чути докладно усякі дефекти. Це, як неретушована знимка молодої і старшої людини. Оркестра звучить добре, а в деяких місцях імпонуюче, робить враження справжньої оперової оркестри. З солістів, на перше місце ми б поставили Пашу Манойло і Надю Оранську. Голоси гарні, добра дикція, незамітні переходи з регістра в регістр, що свідчить про добре, правильне голосоведення. Деякі голоси солістів надто напереді „або заглибоко. Ці, надто напереді, мають забагато металу, що робить їх холодними, ті знову, що заглибоко посаджені, нерівні й глухуваті. У загальному всі голоси цікаві, співають музикально. Чути не одну школу, голоси не із тої самої „печі". У тому, на нашу думку, ввесь секрет рівного звучання хору, що веде його одна і та сама людина, один і той самий майстер, яким показується проф. Юрій Оранський. Платівка і взагалі награння цієї опери на платівку, на нашу думку, велике досягнення, яким не може похвалитися навіть „суверенна" підсовєтська Україна. Ми досі не бачили дитячих опер наспіваних на платівки. А шкода, бо ж в Україні напевно мають кращі можливості, як ми на чужині. Наш Край „годує" нас прекрасними хорами на платівках, засміченими російськими частушками, свистами та вигуками, що не мають нічого спільного з мистецтвом, ані з українським народним стилем. Ми на еміграції можемо похвалитися бодай кількома висококультурними платівками, до яких треба зарахувати і цю останню, що справила нам дуже милу несподіванку. Спасибі проф. Оранському, а кожна українська музикальна хата повинна придбати собі цю платівку.

Видано збірник статтей і спогадів про З. Коссака, С. Охримовича й М. Тураша

Торонто. — В політичній бібліотеці Ліги Визволення України як її число 27, в серії Мемуаристика, появився тут збірник спогадів про трьох видатних діячів націоналістичного руху на Західних Українських Землях в 1920-их і 1930-их роках — Зенона Коссака, Степана Охримовича і Мирослава Тураша — провідників або членів крайового проводу Організації Українських Націоналістів у тому часі. Перший з них Зенон Коссак, член УВО й ОУН й один з організаторів Карпатської Січі загинув розстріляний мадярами в березні 1939 р. на Закарпатті. Другий — Степан Охримович — провідний діяч УВО й ОУН, учасник Конгресу Українських Націоналістів у Відні 1929 р. помер після ув'язнення поляками в квітні 1931 року. Третій — Мирослав Тураш, провідник крайової Екзекутиви ОУН в 1939 році, загинув того ж року під час чи після переходу чехословацько-польського кордону. Збірник попереджений передмовою Р. Малащука і в його першій частині зібрані статті і спогади О. й Б. Коссаків, Р. Драгана, І. Михальцевича, В. Вересняка, М. Гікавого, А. Гладиловича, А. Драгана, В. Щербія, А. Дада про З. Коссака і вірш Б. Кравцева присвячений йому і М. Колоджінському. Доповнюють цю частину статті й уривки з праць З. Коссака. У другій частині вміщені мемуари про С. Охримовича — його сестри Марії, І. Пеленської, А. Г., Р. Завадовича, І. Боднарука й інші матеріяли, в тому його ж стаття про громадську і пластову роботу. В останньому розділі вміщені спогади П. Терещука, А. Гладиловича та д-ра М. Климишина про М. Тураша.

Українська пісня на „Квін Елизабет"

Ню Йорк. — У середу 30 жовтня відплив з Ню Йорку до Англії в свій останній рейс до Европи корабель „Квін Елизабет", на якому постійно виступав відомий співак - бандурист Володимир Луців з Англії. Перед добірною авдиторією з 400-500 осіб він виконував у супроводі оркестри пісні й арії з опер та оперет одинадцятьма мовами, в тому українській — в супроводі бандури або фортепіяну. В концертових програмах зазначено з 26 жовтня, що Тіно Вальді, — псевдонім Вол. Луціва, співав італійською і англійською, а з українських — „Кину кужіль" в обробці М. Леонтовича, „в супроводі бандури, старовинного запорізького музичного інструменту"; у програмі з 12 жовтня, між неаполітанськими піснями та англійськими, зазначено, що „Чорнії брови" — український романс, і т. д. Після кожного концертового виступу до співака підходили багато слухачів, між ними й таких, які відіграють ролю в житті своїх країн, і часто розмови заходили на тему української музики, культури та поневолення України. Весною наступного року Володимир Луців дасть низку концертів для українців у Америці.

Павло Дубас — організатор УНС в Монтреальській Окрузі

З Канадійської Канцелярії Українського Народного Союзу інформують, що обов'язки організатора членів УНСоюзу в Монтреальській окрузі перебрав у жовтні ц. р. відомий наш громадянин і, зокрема, опікун молоді п. Павло Дубас, секретар 471-го Відділу УНС. Монтреальська округа має 10 Відділів УНС, з того 5 в самому Монтреалі, один в Оттаві і чотири в дальших околицях. Разом ці Відділи нараховують кругло 1.500 членів, з чого одну третину, 500 членів, має 471-ий Відділ, секретарем якого й є п. Дубас. Під загальнішим оглядом Монтреальська округа була два роки тому на першому місці, але в минулому і цьому році її організаційні успіхи вже не є такі значні. Тепер ця округа знову має всі вигляди на першенство в організаційній праці завдяки своєму новому організаторові п. Дубасові, з яким тісно співпрацюватиме монтреальський головний радник УНС п. Дмитро Попадинець та інші віддані і досвідчені союзові діячі, як пп. Осип Дячишин, Текля Мороз, Микола Перейма і молоді відділові секретарі Віра Баніт та Віра Гомонко.

Совєтський космонавт Григорій Береговий походить з Полтавщини

Москва. — Хоча офіційна совєтська преса всіх видатніших діячів в СССР називає „совєтськими", без подання національности, стало відомо, що керівник 10-го з черги космічного корабля СССР Григорій Береговий є з уродження українцем, з офіційно зросійщеним ім'ям та прізвищем на Георгій Береговой. Він народився в селі Федорівці на Полтавщині, в родині службовця залізничної станції. Родина Берегових у 1922 р. переїхала на Донбас, у шахтарське містечко Єнакієво, де й минуло дитинство і молодість космонавта. У 1938 р. Григорія Берегового покликано до війська, де його приділили курсантом до школи військових пілотів. Він брав участь у боях проти гітлерівців над територією України, Польщі, Чехо-Словаччини і Німеччини, за що був нагороджений багатьма совєтськими орденами. Перед тим, як пройти школу космонавтів, Г. Береговий літав на найнадсучасніших реактивних літаках. Григорій Береговий це другий совєтський космонавт українського походження, що здійснив політ у космос — першим був космонавт Попович. Деякі відомості з біографії Г. Берегового подала газета „Правда" з 27 жовтня.

КАЗАХСТАНСЬКИЙ ПРАПОР ЗА ШАФОЮ

Закликаючи молодь і навіть учнів їхати в Кустанські степи в Казахстан „для виробничої практики", „Молодь України" з 16 жовтня розповідає, що поворотці з Кустаная не цікавляться подарованим їм червоним прапором: „А де ж „трофеї", що привезли з Казахстану ті хлопці? — Похвальні грамоти й листи директора у коридорі, на стенді.

— А прапор кустанайського обкому? — Десь за шафою..." Прапор витягли і поставили на „найпочеснішому місці"...

Очікують швидкого припинення налетів проти Північного В'єтнаму

Париж. — Хоча 28-ме з черги засідання Паризької конференції, яке відбулося в середу 30 жовтня ц. р., офіційно і формально не принесло ніякої зміни в ситуації довкола війни-миру у В'єтнамі, проте множаться голоси, що можна в кожній хвилині сподіватися проголошення президентом Джонсоном, що припинено бомбардування Північного В'єтнаму. Те останнє засідання Паризької конференції тривало дві з половиною години, а крім цього відбулася 35-хвилинна неофіційна зустріч делегатів „за чаєм". Однак — за заявою голови американської делегації Аверелла Гаррімана, на тій неофіційній зустрічі також „не сталося нічого особливого, про що варта би повідомляти". Однак усі закулісові безпосередні розмови й посередні контакти між американською і північно-в'єтнамською делегаціями відбувалися в Парижі в останніх тижнях в засекречених місцях. Вказує на це також той факт, що на офіційному засіданні конференції в минулу середу не було заступника голови американської делегації Сайруса Венса, який недавно їздив до президента Джансона на довгу тайну розмову про В'єтнам. Газети твердять, що він перебував весь день в американській амбасаді у Парижі, стоючи у телефонічному зв'язку з Білим Домом, якого інформував про останній розвиток тайних розмов. Також авторитетні особи, як тайський (сіямський) міністер закордонних справ Танат Хоман, який в минулу середу вернувся з Ню Йорку до Бангкоку, і шеф канцелярії японського уряду Тошію Кімурай заявили пресі, що розмови між ЗСА й Північним В'єтнамом опинились „в останній стадії" та що треба сподіватися закінчення налетів проти Північного В'єтнаму „впродовж годин". — За твердженням „Н. Й. Таймсу" головний командант американського війська у В'єтнамі ген. Крейтон Абрамс, який був у цьому тижні всього два дні у Вашінгтоні і в минулу середу вже вернувся до Сайгону, заявив президентові Джансонові, що в теперішній ситуації не пошкодить американському війську припинення всіх налетів проти Північного В'єтнаму, бо Північний В'єтнам відкликав поважні одиниці своєї регулярної армії до Північного В'єтнаму, або до Ляосу й Камбоджі. Газети припускають, що одинаково Північний, як Південний В'єтнами погодились на таку американську пропозицію, яка додає на участь у Паризькій конференції представників однаково південно-в'єтнамського уряду, як і комуністичного Фронту Національного Визволення — із „збереженням їх обличчя", що один одного „не визнають". Північний В'єтнам буцім-то потвердив, що він зменшив воєнні дії з політичних причин і що не використає припинення налетів для своїх військових цілей.

В. Коротич закликає молодь вступати до комсомолу

Київ. — З нагоди так званого 50-ліття „ленінського комсомолу", що його відзначають у московсько - совєтській імперії виганяннями старших, молоді і навіть дітей в суботи й неділі на працю, секретар Спілки Письменників України поет Віталій Коротич надрукував у „Молоді України" звернення. Він пише, що в СССР „людей було здружено в сто національну родину, де всі рівні, як брати в отчому домі", що „ціла країна вже перейшла через комуністичну школу і комсомол, керовані комуністичною партією, може пишатися з того". В. Коротич закликає комсомольців в Україні самовіддано працювати, вихвалає комуністичну партію тощо.

ФОНД КАТЕДРИ УКРАЇНОЗНАВСТВА ТА УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ В ГАРВАРДІ —

ПОТРІБНО: $600,000; ЗІБРАНО ДОСІ: $540,000 ВПЛИНУЛО В ОСТАННІХ ДНЯХ: $12,000 ЩЕ ПОТРІБНО: $48,000

ЧЕКИ ВИСТАВЛЯТИ НА: UKRAINIAN STUDIES CHAIR FUND, 302 WEST 13th STREET, NEW YORK, N.Y. 100014

Інж. Методій Борецький

УКРАЇНСЬКА СПІЛЬНОТА ПЕРЕД НЕБУДЕННИМ ІСПИТОМ

Перед нами вислід десятилітньої наполегливої і впертої праці гурту ентузіястів Фонду Катедри Українознавства: встановлення українського наукового центру при Гарвардському університеті, найстаршій і найбільш авторитетній науковій інституції в З'єднаних Стейтах Америки.

Ідея створення постійної катедри (а не доривочних курсів), а відтак трьох катедр (української мови, літератури й історії) та науково-дослідного Інституту Українських Студій, постала понад десять років тому серед українських студентів, згуртованих в Союзі Українських Студентських Товариств Америки, СУСТА.

Українська спільнота прийняла із вдячністю до відому заходи екзекутиви Фонду Катедри Українознавства для встановлення українських студій в Гарвардському університеті. Про це свідчать відповідні резолюції низки наших установ, включно з Радою Директорів Українського Конґресового Комітету Америки. Крім цього, дотеперішній вислід збіркової акції є вже тим практичним виявом цієї вдячності.

В цьому періоді організації катедр та інституту треба розрізнити, на мою думку, на два окремі аспекти: перший — збіркова акція, яка у висліді має дати три з половиною мільйони долярів (330.000 вже в перших дев'ятьох місяцях ц. р.) протягом найближчих трьохчотирьох років, і другий — формально-правне встановлення катедр та інституту.

Не підлягає найменшого сумніву, що перший аспект організації — збіркова акція — не тільки повинна, але й мусить бути успішною. Кожний з нас особисто несе частинну відповідальність за її (не дай, Боже!) неуспіх. Одначе, всі показники „на небі і землі" вказують на те, що ми розуміємо суть справи і ставимося до неї поважно і серйозно.

Другий аспект організації катедр та інституту — їх формально-правне встановлення, є більш складний і тому вимагає окремої уваги.

Українська спільнота є, зглядно буде, мабуть одиноким фундатором цього смілого, але великого і корисного, задуму, і тому її члени мають повне моральне право критично підходити до всіх його проявів.

Перед Екзекутивою і Науковою Радою Фонду Катедри Українознавства стоїть ціла низка нерозв'язаних, або лише частково розв'язаних, складних питань.

В якім становищі опиниться наш науковий центр, якщо сьогодні нам менш-більш прихильний провід Гарвардського університету зміниться на менш прихильний, або зовсім неприхильний?

Який вплив матиме українська спільнота на обсаду персоналу (професури і асистентів) згаданих катедр та інституту?

Як виелімінувати можливість проникання нам небажаних сил до цього персоналу в майбутньому? Що сталося б з Гарвардським проєктом, якщо його організаторам не вдалося б зібрати потрібної суми грошей?

Таких і подібних проблем і нерозв'язаних під цю пору питань є багато і завданням вгорі названих чинників є проаналізувати кожне таке питання зокрема, та поробити відповідні заходи для їх корисної, української розв'язки.

Для полагодження тих питань підписаний пропонує відповідальним за ті справи чинникам: Екзекутиві і Науковій Раді Фонду Катедри Українознавства, створити Правну Комісію з наших визначніших правників (знавців американського права та тонкостей українських проблем). Завданням такої комісії було б провірити Гарвардський проєкт ґрунтовно та виготовити в цій справі відповідну інформацію для практичного використання Екзекутивою і Науковою Радою Фонду Катедри Українознавства.

Автор цих рядків свідомий, що як Екзекутива так і Наукова Рада ФКУ напевно поробили всі заходи і дальше докладають всіх старань, щоби розв'язати ті всі проблеми якнайкорисніше для української справи. Однак було б побажано, щоб всі подробиці, зв'язані з такими питаннями, були своєчасно оприлюднені для всіх.

Так, українська спільнота стоїть перед небуденним іспитом, якщо не перед іспитом зрілости! Ще не так давно було великою проблемою знайти університетського видавця „Енциклопедії Українознавства"! А ось перед нами відкриваються великі можливості небуденного і далекойдучого значення.

Сповільнений розвиток, якщо не занепад, української національної культури і науки внаслідок колоніяльного стану нашої батьківщини накладає на українську політичну еміґрацію священний обов'язок використати небуденну нагоду та докласти всіх зусиль, щоб якнайшвидше успішно довершити Гарвардський проєкт, заснувати центр незфальшованої української науки, з його трьома катедрами і науково-дослідчим інститутом.

Бостонці не відстають

До значної кількости фундаторів, меценатів - добродіїв міста Бостону і околиць, котрі майже на всі важливі цілі не шкодують гроша, прилучилися ще три члени ФКУ: Петро Мороз із сином Євгеном Морозом — інженером - електроніком і племінником Михайлом Морозом, задеклярувавши кожний з них по 100 долярів.

Петро Мороз, довголітній працівник на громадській і союзовій роботі. Ще з 1930-го року, вписавшись у члени Українського Народного Союзу зібрав значні суми на Рідну Школу для українців у Галичині. Збирав на інвалідів, на ЗУАДК, і допомагав скитальцям. Очолюючи протягом 30-ти років відділ 238-й, як голова, був ініціятором об'єднання 2-х парафіяльних громад в одну і був головою Збіркового Комітету на фонд будови Православної Церкви св. Андрія в Бостоні. Він є одним із засновників Відділу УККА в Бостоні і був тоді секретарем цього Відділу в 1940-му році. До Українського Народного Союзу приєднав не одну сотню членів. Шість разів був делеґатом на Конвенціях УНСоюзу, членами якого є: його дружина Марія і теперішній син Євген зі всією сім'єю із 7-ми осіб.

Нині пенсіонер, п. П. Мороз не перестає бути меценатом - жертводавцем і з нього варто брати цей шляхетний приклад всім українцям доброї волі, пам'ятаючи, що „рука дающого ніколи не оскудіє".

Д. Николенко
Збірщик на ФКУ

З ЛИСТІВ ДО ФКУ

Висилаю чеки, які зложили на мої руки на ФКУ, для вшанування сл. п. д-ра Константина Третяка. Перелік: Марія Нолод 20дол., Любов Савойко — 15 дол., Анна і Дмитро Тихі — 20 дол., Марія і Христя Третяк — 100 дол. Разом 155 дол.

Залишаюся з пошаною і бажаю успіхів.

Е. М. Третяк

ЗБІРКА НА ФКУ У ФІЛЯДЕЛЬФІЇ ПЕРЕЙШЛА СУМУ 50,000 ДОЛЯРІВ

Зліва — д-р Ярослав Падох, біля нього Роман Карбівник передає чек на 1.000 дол. інж. Степанові Чорпіті, голові ФКУ у Філядельфії. З правого боку гол. радний УНС Степан Гаврищ.

Комітет ФКУ у Філядельфії з приємністю повідомляє, що загальна сума пожертв української філядельфійської громади перевищила суму в 50,000 дол. у жовтні цього року. Велику більшість пожертв складено за останніх 9 місяців, після 22-го січня 1968 р., коли проголосили плян створення Українського Наукового Центру при Гарвардському університеті. Про швидкий проґрес збірки легко уявити, беручи до уваги, що під кінець січня 1968 р. у касі ФКУ у Філядельфії було заледве 7,000 дол., до кінця травня ця сума збільшилася до 34,000, а за останні 4 місяці — перейшла 50,000 дол. Це чи не найбільша сума, зібрана на яку-небудь громадську ціль за всю історію української Філядельфії.

До успіху збірки значною мірою спричинилися наші різні організації, які не тільки жертвували із своїх кас приблизно 15,000 дол., а й заохочували своїх членів до індивідуальних пожертв. Якщо брати загальні пожертви окремих організацій, разом із їхніми членами, то на першому місці стоїть Відділ Т-ва Українських Інженерів Америки із сумою 17,500 долярів. До цієї суми треба ще додати вплив з дорівняльного фонду американської індустрії, яка в імені наших інженерів вплатила безпосередньо до Гарварду суму 3,600 дол. Отже, невеликий ТУІА (приблизно 100 членів) дав більше як 21,000 долярів, або майже половину всієї збірки.

На другому місці стоїть Т-во Українських Лікарів Півн. Америки, із загальними пожертвами в сумі 5,500 долярів. За ним слідують СУК „Провидіння" із членами Головної Управи та відділами (1,500 дол.), Співоче Т-во „Кобзар" (1,500 дол.), Т-во „Рідна Школа" (1,200 дол.), Союз Українок Америки (800 дол.) та інші.

Із фінансових установ треба згадати Центральне Позичкове Т-во при 23-ій і Бравн вул., яке разом із своєю радою директорів дало 1,100.00, та нашу кредитову кооперативу „Самопоміч", директори і працівники якої пожертвували приблизно таку ж саму суму. Треба також звернути увагу, що Українське Співоче Т-во „Кобзар", при співучасті наших мистців пані Марти Кокольської та струнного квартету проф. Володимира Тритяка, під мистецьким керівництвом проф. д-ра Антона Рудницького, влаштувало 25 травня ц.р. концерт ФКУ, під час якого відбулася роздача членських грамот. Дохід з концерту помітно причинився до улегшення фінансових зобов'язань Комітету ФКУ у Філядельфії. Українська Студентська Громада влаштувала Свято Крут, з якого увесь дохід призначено на ФКУ.

До успіху збірки спричинилися значною мірою місцева українська преса та радіо. Особливо відмічаємо щоденник „Америка" та радіовидавцію ім. Володимира Блаващука, керівник якої пані Євдокія Дичко-Блаващук ніколи не відмовилася помістити численні оголошення, особисті виступи голови та членів Комітету, виступи членів Наукової Ради, і т.п.

Із індивідуальних жертводавців треба згадати таких представників нашої старої еміґрації, як п-ве Дмитро Грамяк, Микола Гула та Роман Карбівник, які склали по тисячі дол. і більше долярів, та п-ва Марусяків із нової еміґрації. Цікаво, що всі ці члени-меценати — це люди старші віком, пенсіонери, які, як у випадку п-ва Марусяків та п. Грамяка, не мають великих маєтків. Згадуємо також про одного члена-добродія ФКУ не-українського походження, д-ра Сидней Т. Фішера, молодого науковця-фізика, який працює у компанії Фількобфорд у Філядельфії. Д-р Фішер є з нащадком старої американської родини, з якої вийшли генерали Армії, дипломати, визначні індустріялісти. Він є щирим приятелем української справи та був дуже гордим, коли проф. д-р Пріцак, вручаючи йому членську грамоту ФКУ під час концерту „Кобзаря", назвав його „почесним українцем. „Не зайво згадати, що 500-доляровий даток д-ра Фішера був „дорівняний" 1000-доляровим датком від компанії Форда.

Деколи пожертви на ФКУ набирають і інших форм. Це звичайно буває з нашими мистцями, яких матеріяльні обставини не завжди дозволяють на грошові датки. Так письменниця Ярослава Острук пожертвувала 80 своїх книжок до розпродажі, а мистець-маляр Антін Чайківський подарував одну свою картину.

Подаючи список жертводавців з Філядельфії, Комітет ФКУ бере під увагу факт, що деякі з наших громадян послали свої пожертви прямо до Централі в Ню Йорку і їхні прізвища можуть бути у цьому списку пропущені. Не подається також прізвищ тих громадян, які зложили менше як 100 долярів, або тільки підписали деклярації. Їхні прізвища будуть подані до загального відому в доступних нам джерелах після закінчення збірки.

Комітет ФКУ у Філядельфії діє нині в такому складі: голова інж. Степан Чорпіта, секретар інж. Володимир Шиприкевич, скарбник інж. Володимир Медуха, члени — Христина Чорпіта, мґр. Ірина Ісаїв, Осип Петрович, ред. Богдан Катамай, ред. Микола Пасіка, Андрій Масюк.

На цьому місці нагадуємо всім нашим громадянам, що збірка на Український Науковий Центр при Гарвардському університеті ще далеко не закінчена. До повного уфундування першої катедри бракує ще майже 50,000 долярів, а потім треба ще зібрати фонди на дві дальші катедри та на Український Науковий Інститут. Комітет ФКУ у Філядельфії вірить, що організації і громадяни нашого міста будуть дальше щедро підтримувати цю велике діло.

Члени Меценати: Т-во Українських Інженерів Америки, Відділ у Філядельфії — $10,500.00.

По $1,200.00: Гула Микола, СУК „Провидіння" — Головна Управа.

По $1,100.00: М&М Фірма (Мазепа-Медуха); Марусяк Осип і Марія; д-р Саляк Василь.

По $1,000.00: д-р Войтович Микола і Ляриса; Воскобійник Іван; Грамяк Дмитро; Карбівник Роман; Т-во „Українська Рідна Школа".

Члени Добродії, по $600: д-р Бережницький Юрій і д-р Стефанія; Куриленко Петро.

По $500.00: д-р Дикий Роман і Євгенія; д-р Кушнір Лев і Ірина; д-р Марків Михайло і Емілія; інж. Процик Степан; д-р Сеньківський Теодозій; д-р Фішер Сидней Т.; інж. Чорпіта Степан і Христина; інж. Шиприкевич Володимир і Олена.

Члени Звичайні, по $450: В пам'ять бл. п. Дмитра Багая (М. Ортинська, Т. Мельничук, д-р Р. Дикий).

По $400.00: Українська Студентська Громада.

По $250.00: д-р Яримович Ярослав.

По $200.00: Боднар Параскевія; проф. Винницький Володимир і Ірина; Волков Віталій і Анастасія; Кірик Петро; д-р Кліш Володимир; інж. Ковальчук Михайло і Ольга; Коровицький Іван; кап. лет. ЗСА Моpачевський Адам; Острук Ярослава — книжки до розпродажі; СУК „Провидіння", Відділ 193; інж. Цюк Ярослав.

Від $100.00 до $200.00: З похорону бл. п. Стефанії Чорпіта — $143.00; Мельничук Мирослав — $125.00.

По $100.00: Антоняк Іван і Анна; Артимишин Богдан і Теофіля; Бабяк Іван; д-р Бернадин Ярослав і Стефанія; інж. Білас Мирон і Слава; Білинський Євген і Ірина; Білоус Григорій і Лідія; Богачевський Омелян; інж. Борецький Методій; Б-во Кол. Вояків 1-ої УД УНА; Возьний Адольф і Софія; Ванчицький Тарас; Вомпель Роман і Осип; Вонторський Юрій і Дана; Врублівський Осип; Гальчук Іван; Гомзяк Яків і Галина; Гончаренко Юрій; Горницький Нестор; Горницький Андрій і Ірина; інж. Горасцький Іван; Гурій Михаил; д-р Даниленко Іван; Даньківський Іван; Демянчук Михайло і Емілія; інж. Демчишин Богдан; Дзюнич Василь і Катерина; Дикан Юрій; Дражньовський Омелян і Анна; Дячок Осип; Заборська Марія; Завицький Роман і Ірина; інж. Залітський Ярослав; Жилавий Ісидор і Анастазія; інж. Журжа Ілля; інж. Івасиків Любомир і Олександра; інж. Івасиків Зенон; Івасів Тарас; інж. Ільницький Теодор і Ірина; Ільчишин Іван; Кавшан Олександер; інж. Каплистий Макар і Марія; Карбовський Микола і Анна; інж. Качор Володимир і Люба; Кліш Неоніл; Книш Роман і Теофіля; Ковалишин Степан і Марія; Ковальчин Михайло і Ірина; інж. Команьовський Михайло і Дарія; д-р Кондра Богдан і Леся; Коропецький Іван і Наталія; д-р Кос Роман і Анна; „Космос" крамниця (Мамько і Кухтин); інж. Кострубяк Василь і Лідія; інж. Кохановський Зенон; інж. Кравців Роман і Ірина; Кредитова Кооператива „Самопоміч"; Креховецький Василь; інж. Крижанівський Юліян; інж. Куземський Іван; Куліш Анатоль; Кулиняк Іван і Ольга; Кульчицький Еміль; Куриляк Михайло і Анна; Кушнір Мирослав і Анна; Левицький Олександер і Софія; Левчук Дмитро і Ірина; Ліга Української Католицької Молоді - Френкфорд; інж. Лисобей Мирослав; Лукасевич Степан; Лукіянович Філярет; Лучанко Григорій і Анна; Лучанко Любомир і Надія; Мадилюс Степан і Емілія; Мак Мирослав; інж. Мамчин Олександер; Масюк Степан; Масюк Ярослав; інж. Мацьків Юрій і Олександра; Михайлівський Микола і Олена; Михайлюк Олександер; Мочернюк Василь; д-р Набоpоцький Мирослав; Недорода Діонісій; інж. Німилович Осип; Никорович Михайло; Новаківський Сидір; Ортинський Омелян і Марія; Паламар Михайло і Олена; Пасіка Микола; Петрович Осип; Печерський Тарас; „Пласт" — Станиця у Філядельфії; Поліщук Іван; Портико Іван і Оксана; Потяник Яким; інж. Процик Богдан і Лада; Пуйда Михайло і Наталія; д-р Пушкар Володимир і Олена; Ракочий Иоан і Стефанія; інж. Романець Михайло; Сенейко Степан і Марія; Сенюх Дмитро; Середа Михайло і Ольга; д-р Сілецький Богдан і Люба; д-р Скальчук Іван і Євгенія; інж. Слоницький Іван і Софія; Сохор Осип і Марія; Спанчак Микола і Ніна; інж. Стадниченко Лев; о. Старух Микола; Стефанишин Володимир; СУА — Краєва Управа; СУА — Окружна Рада у Філядельфії; СУА — Відділ 10; СУА — Відділ 20; СУА — Відділ 43; СУА — Відділ 88; СУА — Відділ 90; Субтельний Мирослав і Іванна; Татарський Олександер; інж. Татомир Ярослав; інж. Тещук Тихон; Т-во Укр. Лікарів Півн. Америки — Відділ у Філядельфії; інж. Турчин Олександер; Українське Академічне Т-во „Чорноморе"; УНС — Відділ 430 „Дністер"; Укр. Спортовий Осередок „Тризуб"; Утриско Мирон і Галина; Фаріон Євген і Оксана; д-р Федорів Петро; інж. Филипович Євстахій; Філінський Богдан і Галина; о. шамб. Харина Мирослав; проф. Хортик Іван; д-р Хортик Орест; Цебак Михайло; Цегелик Еміліян; Центральне Кооп. Позичкове Т-во; д-р Цісик Тетяна; Ціханський Володимир і Ярослава; д-р Чаплинська Марта; д-р Черник Олександер; Шиприкевич Петро; інж. Шиприкевич Петро; д-р Юзич Володимир; Янкевич Осип; інж. Яримович Володимир; інж. Яцкевич Лев.

ПОЖЕРТВИ ВІД МАЛОЇ ГРОМАДИ

Хоч Гейстінська Громада у стейті Ню Йорк є молодою, але робить велике релігійне і національне діло. Ідучи назустріч, фінансовим потребам Катедри Української Гоpожанський Клюб зібрав суму 1.100 долярів, котрі, вже вислано до головної філії в Йонкерсі, Н. Й. Збірка буде продовжуватись до кінця 1968 року.

Закликаємо наших членів, друзів, приятелів і знайомих а головно всіх українців в Гастінгу по можности скласти свою пожертву так, щоб до кінця цього року ми дійшли до двох тисяч дол.

Жертводавці, котрі обіцяли вплатити, хай стараються сплатити пожертву до кінця цього року.

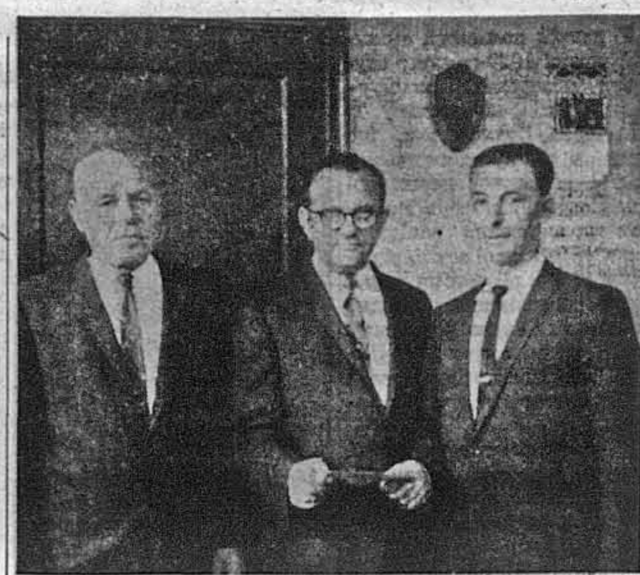
Збіркою займались і дальше займаються до кінця 1968 року: Іван Дуда, Іван Пециляк, Николай Антошик. Вони докладають багато зусиль, щоб зібрати якнайбільше пожертв.

А. Вовк, секр. Відділу 6 УНС

ВОЛОДИМИР ВОЗЬНИЙ (70-літ)

уроджeнець землі кн. Василька — Теребовльщини, якому доля не дозволила закінчити розпочатих гімназійних студій склав 1000 дол. на Фонд Катедри Українознавства при Гарвардському Університеті, розуміючи значення таких студій для української справи.

На фото: Іван Сосульський, предсідник 275-го Відділу УНСоюзу, Т-ва Дарахівщина з Джерзі Сіті, Н. Дж., головний касир УНСоюзу Петро Пуцило і Петро Палка, секретар 275-го Відділу, який вручає від Відділу чека на суму 150.00 дол. як пожертву на ФКУ. Відділ склав того ж дня пожертву на руки пароха місцевої української католицької церкви декана о. Антона Борси чек на суму 25.00 дол., як „Дар Любови" Верховному Архиєпископові Кардиналові Йосифові Сліпому.

Д-Р ПЕТРО ПШИК СКЛАВ 1000 ДОЛЯРІВ

Д-р Петро Пшик із Самервілу в Півд. Кароляйні, склав 1000 долярів на Фонд Катедри Українознавства. Цей визначний жертводавець є членом УНСоюзу та членом Об'єднання Ветеринарських Лікарів в Америці. У супровідному листі д-р Петро Пшик пише, між іншим: „Збереження і плекання української культури та українського слова і правди є невід'ємною частиною українського духа — його живучости. Надіймося, що Катедра Українознавства при Гарварді покажеться такою, де процвітатиме українська наука, базована на принципах Божої Правди".

ВІДДІЛ УНСОЮЗУ ЖЕРТВУЄ НА ФКУ

Бостон, Масс. — 374-ий Відділ УНСоюзу ім. М. Грушевського передав представникові ФКУ О. Шудлюкові 200.00 долярів до Фонду Катедри Українознавства. Суму переслано до Головної Екзекутиви ФКУ. В серпні згаданий Відділ влаштував фестин, з якого дохід призначив на добродійні цілі, в тім 200.00 долярів для ФКУ Управу 374-го Відділу УНС Союзу очолюють Василь Скапрівський, Вол. Федорів — секретар, Вол. Гетьманський — скарбник. Щира подяка Управі та всім членам за ініціятиву та труд.

О. Щу-к

Пожертва емерита

У зборах Округи Українського Народного Союзу в Янгставні, що відбулися 13 ц. м., узяв участь колишній секретар 230 Відділу УНСоюзу, нині пенсіонер п. Іван Гармич, який дальше цікавиться громадським життям та підтримує всі громадські почини. Користаючись із приявности на зборах голсекретаря УНСоюзу Ярослава Падоха, він склав на його руки суму 100 долярів на ФКУ при Гардварському Університеті.

Іван Гармич прибув до цього краю в 1913 р. з села Бронниці, Дрогобицького повіту. В 1917 році вступив до УНСоюзу і в наступному році був обраний секретарем 230-го Відділу УНСоюзу в Янгставні, на цьому пості перебув 13 років, а згодом ще три роки виконував уряд касира відділу. Перепрацювавши сорок років у сталеварні Репаблік Стил Ко., він в 1955 році перейшов на пенсію. Він є зразковим громадянином.

СЕСТРИЦТВО НЕП. ЗАЧАТТЯ НА ФКУ

Президентка Сестрицтва Непорочного Зачаття в Джерзі Сіті Павлина Валютянська вручила годовому касирові УНСоюзу Петрові Пуциловi чека на суму 100.00 дол., як пожертву цієї згадуваної жіночої організації на ФКУ. Сестрицтво, яке нараховує 75 членок, є активною організацією не лише в церковному, але також у громадському житті. Організація є членом УККА її делеґатки брали участь у СКВУ, вона включилася була в збірку фондів на пам'ятник Шевченкові у Вашингтоні (пожертвувала 100.00 дол.), а всі членки Сестрицтва є теж членками Українського Народного Союзу. Касиром Сестрицтва є Ольга Балютянська, секретаркою Мелания Міляновиy, також предсідниця 287-го Відділу УНСоюзу в Джерзі Сіті.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. НА ФКУ ДАЛЬШІ ПОЖЕРТВИ ПО 100 ДОЛЯРІВ

(Продовження списку зі „Свободи" ч. 168)

Попович Василь, Палій Кондрат, Пилипець Дмитро і Михайлина, Пристай Роман, Петріз Василь, Пилипенко Василь, Рйопка Лідія, Саламаха Ілля, Семанюк Василь, Смеречинська Анастазія, Снігур Михайло, Спільник Василь, Стасів Роман, Стецків Андрій, Тарнавський Володимир, Тарнавський Орест, Твердохліб Петро, Тороус Іван, Тимочко Осип д-р, Тупісь Степан, Фалат Андрій, Фалат Михайло і Марія, Фещишин Степан, Харамбура Олена, Харамбура Андрій, Чорнописький Теодор, Чорненький Володимир, Шерелис Роберт, Шевчук Константин, Шулешко Павло д-р, Шміґель Григорій, Шот Василь, Шутор Ростислав, Якимишин Параня, Яремчук Михайло, Яриш Андрій. Раніше подані, як жертводавці по 1.000 долярів — Козиарська Марія й мґр. Михайло, а також д-р Теофіль Артемович пожертвували по 1.100 дол. себто разом 2.200 долярів.

ЄГИПЕТСЬКА ПРЕСА ОДВЕРТО ПРИЗНАЄ, що зудар з Ізраїлем на переломі минулого і цього тижня відбувся за згори прийнятим пляном єгипетського штабу. Єгипетська преса роздуває висліди того зудару, як перемогу єгипетських збройних сил, яка буцім-то доказала вищість єгипетського війська щодо числа й зброї над ізраїльським.

У Вашингтоні відбулося громадське віче УККА

Вашингтон. — Минулої неділі, 27-го жовтня ц. р. в залі церкви св. Григорія відбулося громадське віче, скликане місцевим відділом УККА для обговорення важливіших проблем української громади в ЗСА. На віче були запрошені члени Екзекутиви УККА, проф. Петро Стерчо і д-р Ярослав Падох. Вічем проводив голова Відділу УККА п. Володимир Задорецький, а секретарював п. Микола Кормелюк. У зборах взяли участь репрезентанти громадських установ і видні громадяни, між якими були проф. Р. Смаль Стоцький, о. проф. М. Войнар і ін. В своїй доповіді д-р П. Стерчо з'ясував головні завдання УККА й політичні проблеми, які йому приходиться розв'язувати. Окремо торкнувся внутрішних українських непорозумінь, а особливо ситуації, яка постала на тлі останнього Конґресу Американських Українців внутрі УККА. Як член консолідаційної комісії він представив заходи, які УККА повів у напрям погодження непорозумінь й сьогоднішний стан цих заходів. Д-р Я. Падох з'ясував фінансове положення УККА, вказуючи на зменшення пожертв на Український Народний Фонд у порівнянні із п'ятидесятими роками, коли прибутки доходили до півтора сотні тисяч долярів, але водночас також підмітив, що від трьох років наступив помітний зворот на краще, бо коли в 1963 році сума національного датку обнизилася до 58,800. в насупних роках перейшла вісімдесять тисяч долярів. Збільшення числа жертводавців та значне збільшення суми національного датку, яка по майже двадцяти роках дальше виносить десять долярів річно, є це, що найбільше на потребу для запевнення фінансової основи діяльности УККА, зокрема для його видавничої діяльности. В дальшому доповідач представив заходи для придбання репрезентативного дому УККА в Ню Йорку й приготованої на новий рік спеціяльної, загально - крайової збірки на цю ціль, питання зміни статуту, якою займається поширена статутова комісія, й деякі інші проблеми. Після доповідей розгорнулася двогодинна дискусія, в якій взяли участь пп. В. Маєвський, Яросевич, Бойчук, Максимюк, Андріюк, Витковицький, д-р Ґелета і ін., довколо консолідації внутрі УККА; заходів для її завершення; пропозицій зміни статуту; делеґатів УККА на конвенції Республіканської і Демократичної партій; бюра у Вашинґтоні; вручення Шевченківської плякети віцепрезидентові Гомфрі; зацікавлення УККА серед молоді і ін. На питання обширно відповідали делеґати УККА. Віче тривало кругло три години. Його розпочав і закінчив молитвою о. д-р М. Войнар.

АМЕРИКАНСЬКІ ГАЗЕТИ МІСТЯТЬ УКРАЇНСЬКІ МАТЕРІЯЛИ

Вашинґтон. — Газета "Christian Science Monitor" з 11 жовтня опублікувала у відділі „Листи читачів" листа голови Відділу ООЧСУ інж. Володимира Маєвського, в якому обвинувачено Москву в колоніялізмі, зокрема у зв'язку з її підтримкою Ніґерії супроти держави Біяфри. Щоденник "Northern Virginia Sun" з 17-го жовтня помістив у статті Мерілин МекҐінті про передвиборчу кампанію довші інформації про антикомуністичну діяльність та антимосковського листа Відділу ООЧСУ, розісланого до 75 американських щоденників. У тому листі обвинувачено совєтську Росію в підтримці централістичного уряду Ніґерії, який довів Біяфру до голову, яку 1933 р. Москва довела до голоду Україну.

КУБАНСЬКІ КОЗАКИ НА ТЕЛЕВІЗІЇ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. — Відоме тріо козаків-кубанців, у складі В. Коваленка та братів Кумпанів, виступало минулої неділі з показом українських і кубансько-козацьких танців через канал ч. 2, на відомій програмі Ед Саливана. Глядачі довго оплескували той мистецький виступ. Тріо прибуло до Америки з Англії.

Індекс цін у вересні збільшився на 0.2 відсотка і становив 122.2 відсотка

Вашинґтон. — Індекс цін у вересні ц.р. збільшився на 0.2 відсотка і виносив 122.2 відсотка в порівнянні з пересічними цінами 1957-1957 років, коли він становив 100. На збільшення коштів прожитку мало вплив те, що подорожчали одіння, мешкання та лікарська опіка. Вересневе збільшення цін було менше, як в серпні, коли воно виносило аж 0.6 відсотка, а пересічне січячне збільшення ц.р. виносить по 0.3 відсотка. В районі метрополітальної округи Ню Йорк-Ню Джерзі індекс цін у вересні збільшився аж на 0.6 відсотка. Асистент статистичного комісара в Департаменті Праці Арнолд Чейз передбачає, що цього року кошти прожитку збільшаться на 4 відсотки. Це буде найбільше збільшення від 1951-го року, коли кошти прожитку збільшилися були аж на 8 відсотків. Департмент Праці стверджує, що у вересні збільшилися також заробітки робітників на 4 центи за годину праці, або на 95 центів тижнево. Фабричні робітники заробляли пересічно по $110.49 тижнево, це значить на 0.6 відсотка більше. Доляр у вересні 1968-го року мав вартість 81.8 цента з років 1957-1959, це значить, що річно зменшується вартість доляра пересічно на 3.6 цента.

В Торонті помер о. Маріян Цурковський

В останній хвилині наспіла сумна вістка, що в середу 30-го жовтня ц. р. помер в Торонті відомий священик, катехит, бувший парох Стрия о. Маріян Роман Цурковський. Тіло Покійного лежить в похоронному заведенні Кардинала в Торонті, в якому відбулися панахиди в днях 30 і 31-го жовтня, а похорони відбудуться в суботу, 2-го листопада від 9 ранку, з церкви св. Покрови. Покійний залишив троє дітей і тринадцять внуків.

ПОДЯКА

29 серпня 1968 р. з Волі Всевишнього відійшов від нас наш Найдорожчий Чоловік, Батько, Зять і Шваґер

бл. п. МИХАЇЛ ПЕНЦАК

Цією дорогою почуваємося до обов'язку зложити найщирішу

ПОДЯКУ

Усім, хто прийшов з негайною поміччю в нашому гор'ю і причинився до звеличення сумних обрядів.

В першу чергу хай Бог наділить Своїми ласками Всеч. о. Шамбеляна Канцлера Михаїла Федоровича, що посвішив з Найсвятішими Тайнами і Оливопомазанням.

Що поміч у заві:ванні Всеч. о. Шамбеляна Канцлера з глибини серця завдячую Дорогій Пані Ярославі Ісаїв, яка в той трагічний момент помогла мені в усьому в шпиталі. Зокрема бракує мені слів висловити вдячність Д-рові Петрові Ісаєвові, який заопікувався моїм сином Юрієм і привіз до шпиталя, щоб зміг попрацатися з Батьком.

Благаємо у Всевишнього великих ласк для Вир. о. Радника Василя Головінського, за провід похоронними обрядами, віделуження Парастасу, Панахиди в п'ятницю перед похоронами, за працальні слова над домовиною в церкві Христа Царя, за потішаючі слова для мене і сина Юрія і за участь в тризні.

Велика вдяка наша Всеч. о. Володимирові Букові, Всеч. о. Ярославові Захарієвичеві, Всеч. о. Миколі Баранецькому за поміч у відправах Парастасу, Панахиди.

Щиросердечну подяку складаємо нашим Приятелям П-ству Романові й Ірені Ярошам за негайну допомогу, добру пораду в нашому горю, поміч, турботи в усьому через увесь час сумних днів. Зокрема п. Романові за працальне слово над Помершим на цвинтарі, велика наша вдяка.

Дякуємо дуже за листовні співчуття, відправлення Заупокійних Літургій: Всеч. о. Євгенові Цегельському, Всеч. о. Іванові Прокоповичеві, Всеч. о. Василеві Стебельському, Всеч. о. Д-рові Проф. Іринеєві Назаркові ЧСВВ, Всеч. о. Миколі Баранецькому.

Благаємо всіх Божих ласк для Вир. Сестер Василіянок: Прел. Мати Хризанті, Сестрі Клименті, Сестрі Джеммі, Сестрі Ірені, Сестрі Варварі, що взяли участь в Парастасі і за молитви.

Дякуємо сердечно п. Маркову — регентові за відспівання Парастасу.

П. Мирославові Абрисовському за поміч в Парастасі і за заступство п. Маркова в день похоронів — дуже дякуємо.

Панам Миронові і Орестові Баранецьким сердечно дякуємо за поміч у співі і за усю іншу поміч в часі похоронів. П-і Ярославі Баранецькій зі щирого серця наша вдячність за дуже велику поміч в полагоджуванні справ і за великий труд під час тризни.

Велика моя вдяка п. Юрієві Ісаєвові в полагоджуванні письм.

П-ству Анастазії і Володимирові Жилавим, п-і Марії Бачинській, п-і Олі Федорків, П-ству Петрові й Марії Кондратам, п-і Марії Гарбуз, сердечно дякуємо за відвідини в хаті і розраду.

Зі щирої душі дякуємо п. П. Дармограєві, що прибув з Ню Йорку попрощати свого Друга.

П. Д-рові Миколі Ценко велика подяка, що так щиро попращав бл. п. Чоловіка після Парастасу.

Дякуємо Марійській Дружині при церкві Христа Царя і Комітетові за Український Патріярхат у Філядельфії за Служби Божі на інтенцію душі Покійного. Зокрема дякуємо Паням з Марійської Дружини: голові п-і Марії Головінській, Володимирі Ценко, Ірені Ярош, Марії Бачинській за поміч в справленні тризни. Ми глибоко вдячні малій Улясі Бачинській, що не пожаліла труду помагати під час тризни.

П-ству Куриляком щира подяка від нас, що так багато помочі дали в дні похоронів і в переїзді на цвинтар.

Я зворушена до сліз і дуже вдячна П-ству Голінеям за їх так дуже прихильне наставлення до мого сина Юрія. Зокрема їх син Юрій, розоружив моє серце своїм щирим плачем співчуття під час Парастасу і Апостолом на Службі Божій. Складаємо йому велику подяку.

Колишнім сусідам П-ству Галаманм велике спасибіг за їх добре, щире серце вглядом мого сина Юрія.

Я не знайду слів подяки для Впов. Пані Проф. Зої Маркович, яка стільки свого серця вложила і вкладає, стільки добра для мене і мого сина Юрія. Хай Бог Їй благословить.

Нашим Приятелям П-ству Марті і Левові Шанковським з глибини серця дякуємо за усю їх поміч, відвідування в хаті і за усе добро для мого сина Юрія.

Я висловлюю свою щиросердечну подяку з глибини свого сумного серця усій своїй добрій Рідні: Ратичам, Цегельським, Пенцакам, Шиїркам, що з усіх сторін Америки, Канади: Ірвінґтону, Філядельфії, Монтреалю, Едісон, Балтіморе, Клівленду, Бетлегему, Нюарку — прибули і великою помічою мене обдарили. Зокрема братанкам з Філядельфії Ізидорові, Марії і Юрієві Ратичам дякуємо дуже за велику поміч для нас. Велика наша вдячність для мами братової Дарії з Філядельфії, п. добр. Евфрозині Добровольській, за участь в похоронах і за поміч.

Велику подяку складаємо стриниці Ганні Дмитерко Ратич, що прибула після похоронів і довшим побутом розрадила нас змемучених.

Вуйкам о. Євгенові і Ярославі Цегельським з Клівленду зі щирого серця дякуємо за телефонічну і письмену розраду.

Бракує нам слів, щоб висловити вдячність родині братової Гені з Нюарку: Пані Добродійці Михайлині Мосорі, Ярославі Олесницькій і Любі Лапичак за їх приїзд на похорони і дуже велику поміч в приготуванні тризни.

Я не можу знайти слів подяки своїй товаришці зі шкільної лавки Д-р Ірені Подригулі з Клівленду за приїзд на похорони і за її добре серце для мене. Хай Бог її благословить.

Усім Жертводавцям, що зложили на сироти при школі Сестер Василіянок, Лінден Евню, Усім, що замовили Служби Божі за душу Покійного, Усім, що виявили поміч для пам'яті Покійного, велика наша вдячність.

Похоронному заведенню П-ства Пасевичів складаємо щиру подяку за зразкове переведення похоронів і поміч у полагоджуванні всіх формальностей в міському уряді.

Ми глибоко вдячні Усім, хто відвідував нас, потішав у тяжких хвилинах, Усім, хто усно чи письменно склав співчуття, жертвував численно на Служби Божі, склав пожертви на сироти.

Нашим великим бажанням було подякувати Усім без вийнятку, що словом чи ділом помогли нам у нашому горю, але, якщо через недогляд когось поминули, просимо вибачення і рівночасно запевняємо, що в молитвах до Всевишнього будемо просити усіх ласк, доброго здоров'я Усім, що за нас не забули, помогли нести тяжку розлуку з нашим Найдорожчим Чоловіком, Батьком, Зятем, Шваґром бл. п. Михаїлом Пенцаком.

Смутком сповиті:

ДАРІЯ з РАТИЧІВ — дружина
ЮРІЙ — син

ПЕРЕД ВИБОРАМИ — НЕПРИСУТНІ ГОЛОСУЮТЬ

Пані Двайт Д. Айзенгавер кидає в поштову скриньку виборчі картки свою та свого чоловіка — колишнього президента, який видужує з серцевої недуги у Вашингтоні. Вона повторила слова Айка: „Кожний повинен голосувати". Родина Айзенгаверів постійно живе в Геттисбургу, Па., і там вона має право голосувати.

Ле Мей твердить, що комунізм — це загроза для американських вольностей

Вашингтон. — Кандидат на віце - президента Незалежної Партії емеритований генерал Куртіс ЛеМей, кандидатом на президента якої є Джордж Воллес, заявив у пресовому інтерв'ю, що комунізм загрожує американським вольностям. ЛеМей твердить, що це мала група комуністів організувала й організує всі протести проти війни у В'єтнамі. В цьому інтерв'ю генерал ЛеМей підкреслив такі пункти своєї програми: 1. Він старався б заборонити комуністам викладати в університетах і коледжах та працювати в оборонній промисловості. 2. Він твердить, що не можна тішитися з того, що заіснували деякі розходження між комуністами, бо взагалі немає різниці між так званими ліберальними комуністами і правовірними визнавцями комунізму, які поборюють своїх лібералів. 3. ЛеМей уважає, що не треба заохочуватися такими договорами, як той, що має принципи поширювання атомової зброї та атомових проб в атмосфері. 4. Він не сподівається великої користи з тих проб, що стараються „збудувати мости" до СССР за допомогою культурних зв'язків. Генерал сказав дослівно: „Я не вірю, що є добрі і злі комуністи". Цю заяву склав Ле Мей у відповідь на це, що думає про кризу в Чехо - Словаччині. Він казав: „Я думаю, що вони є комуністи, і що всі вони визнають ті самі основні засади, які я уважаю за неправильні. Треба втримувати нашу перевагу, бо це є певніше, як „будувати мости" порозуміння з людьми, які заявляють, що вони збираються нас „похоронити", якби тільки мали до цього нагоду".

Ніксон пропонує Гомфрі підтримувати того кандидата, який дістане більшість голосів

Клівленд, Огайо. — Республіканський кандидат на президента Ніксона заявив, що він підтримуватиме того кандидата, який дістане більшість голосів виборців 5-го листопада. Він закликає демократичного кандидата Гомфрі, щоб він вже тепер заявив, що зробить те саме в тому випадку, коли ні один із двох кандидатів великих партій ще не дістав більшости голосів електорів, і тоді вибір президента залежав би від Палати Репрезентантів. Згідно з Конституцією Палати вибирає президента тоді, коли жадний із кандидатів не дістане більшости електорських голосів — 270. Тоді кожна стейтова делегація в Палаті Репрезентантів має один голос, і 26 голосів треба до вибору президента. Ніксон не хоче до цього допустити, щоб на зборах електорів мали рішати голоси тих електорів, які здобув кандидат третьої партії, яка є запереченням двопартійної американської системи. Ніксон заявив, що його рішення є висловом того, що він дбає про добро країни, а не про свою особисту амбіцію, і закликає до подібної заяви свого демократичного противника — Гомфрі. Цим своїм потягненням Ніксон перейшов до наступу проти Гомфрі, який увесь час закликав Ніксона до телевізійних дебат, від яких Ніксон відпекувався.

Джансон не збільшує бюджету понад висоту, встановлену Конґресом

Вашингтон. — З урядових кол повідомили, що витрати Федерального Уряду в першій чверті цього фінансового року, від липня до вересня 1968, не переступили тієї висоти, яку визначив Конгрес. Як відомо, Конгрес схвалив збільшення прибуткового податку на 10 відсотків (так званий надподаток!), одночасно вимагаючи, щоб Уряд прирік, що зменшить свої витрати в цьому році на 6 більйонів дол. Деякі члени Конгресу, головним чином республіканці, передбачали, що президент Джансон завдання зменшити федеральний бюджет на 6 більйонів дол. залишить новому Урядові, який почне урядувати після 20-го січня 1969-го року. Але так не сталося. Джансон в першій чверті цього фінансового року зменшив бюджет так, як цього вимагав Конгрес. Сподіваються, що і в другій чверті, це значить в місяцях від жовтня до грудня 1968, Уряд втримає ту висоту, яку визначив Конгрес.

Ізраїль погрожує Єгиптові відплатними діями

Єрусалим. — Ізраїльський військовий міністер ген. Моше Даян заповів у своїй промові в парляменті, що коли Єгипет далі пляново порушуватиме воєнне перемир'я, то Ізраїль застосує суворі відплатні заходи. Праві члени ізраїльського парляменту критикували уряд, що той не зареагував відповідно на останню атаку збоку єгипетської артилерії й піхотного десанту. Моше Даян заявив, що Єгипет дуже помилиться, коли думає застрашити Ізраїль і такими своїми зачіпними діями та несподіваними наскоками спонукати Ізраїль до політичних поступок. Зрештою, Моше Даян твердив, що Ізраїль все ще мілітарно сильніший за своїх арабських сусідів, не зважаючи на те, що вони дістали зброї, що їх вони отримали й далі отримують від Совєтського Союзу. В останньому зударі в минулу суботу згинуло 15 ізраїльських і 5 єгипетських вояків. Губернатор м. Суецу повідомив, що внаслідок пошкодження ізраїльським гарматнім вогнем — дві найбільші тамошні рафінерії тимчасово закриті. Одначе він запевняв, що за два-три тижні вони будуть знову урухомлені і що заподіяні шкоди невеликі. Єгипетські рафінерії в Суезі продукують річно 6.600.000 тон газоліни. Що стосується діяльности арабських партизансько-теористичних організацій на терені Ізраїлю, то Моше Даян запевняв, що вони складаються з арабських екстремістів, які не знаходять підтримки збоку більшости арабського населення, що перебувають тепер під ізраїльською владою.

РІЧНИЙ ФЕСТИВАЛЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ГРУП У ЧИКАҐО

Чикаго, Мич. — У суботу й неділю 2 і 3 листопада відбудеться на Нейві - Пір над озером Мичиган 9-ий Міжнародний Фестиваль Національних Груп, з показом народного мистецтва, базаром, продажем народних страв, виступами мистецьких одиниць. Об'єднання Жінок ОЧСУ Відділ ч. 8 обладнало на Фестивалі Український мистецький станок та проваджтиме ресторан з українськими стравами. Українські народні танки виконає Танцювальна Група Осередку СУМА-Північ під мистецьким керівництвом Ф. Красовського.

ЧЕСЬКІ МУЗИКИ ПРОТИ СССР

Прага. — 500-членна Спілка чеських музик запротестувала в листі до чеського уряду проти втручання совєтських окупантів у внутрішні справи Чехо - Словаччини, — конкретно, проти вимог Москви, щоб із державно - партійного проводу відсунути „прогресивних діячів" і проти поширювання в Чехо - Словаччині друкованих у Москві „нелегальних" видань. Того листа чеських музик проголосило чеське „Свободне Слово".

КАРДИНАЛ ВИШИНСЬКИЙ ПОЇДЕ ДО РИМУ

Варшава. — Комуністичний уряд в Польщі дозволив кардиналові Стефанові Вишинському на виїзд до Риму. Три роки тому уряд Гомулки відмовив Вишинському видачу паспорту, нібито за кару за листа польських єпископів до німецького єпископа з словами християнського прощення. Комуністи закидали кард. Вишинському втручання до польської закордонної політики, ворожої Західній Німеччині. Кард. Вишинський виїде до Риму в найближчий понеділок.

ВЕНЕСУЕЛЬКА НАПИСАЛА ДОКТОРСЬКУ ПРАЦЮ ПРО УКРАЇНСЬКУ ЕМІҐРАЦІЮ

Лондон. — Впродовж 6 років п-і Марина Городецькі, литовсько-українського походження, громадянка Венесуелі, перебувала в Англії, де писала докторську працю про життя української еміграції, асиміляційний процес та відпорність української людини на той процес. У праці їй допомагав СУБ, часто користувалась книжками з Бібліотеки ім. Т. Шевченка. П-і Городецькі закінчила працю, захистила її і одержала звання доктора наук. З тієї нагоди відбулось прийняття-зустріч у Лондоні місцевих литовських і українських діячів, про що повідомляв тижневик „Українська Думка" ч. 39.

СПОРТ

КАЛЕНДАРЕЦЬ ЗМАГАНЬ УКРАЇНСЬКИХ КЛЮБІВ

„Чорноморська Січ", Ньюарк — „Тризуб", Філядельфія, мистецькі змагання Американської Футбольної Ліги відбудуться в неділю, 3-го листопада о год. 2-ій по полудні на грищі Мадярського Горожанського Клюбу при 95 Порт Редінг Евню у Вудбрідж, Н. Дж.

УСК Ню Йорк — Елізабет С. К., мистецькі змагання „Великої Десятки" Німецько - Американського Футбольного Союзу відбудуться в неділю, 3-го листопада о год. 2.30 по полудні на грищі Фаршерс Гров у Юніон, Н. Дж.

— о —

„ЧОРНОМОРСЬКА СІЧ" — „ДАРТС" 0:2 (0:1)

Вашингтон, 27 жовтня. — Згідно з зарядженням Верифікаційної Комісії АФЛіги, „Ч. Січ" відбула повторну лігову змагання у Вашингтоні з місцевим клюбом „Дартс", які закінчилися перемогою господарів 2:0. Цю другу зустріч в столиці ЗСА „Ч. Січ" розіграла в послабленому складі без З. Снилика, В. Каздоби, Л. Вільчака і Воробця. Склад „Ч. Січі": Куц, Воканті, Луцький, Бутенко, Чижович, Качмар, В. Вільчак, Гіменез, Ов'єда, Скоцень, Саичев. На змагання прибув теж сам президент АФЛіги Чарлз А. Шіяно, під керівництвом якого Верифікаційна Комісія розглянула далі справу попередньої гри, що після 32-хвилин при стані 0:0 була перервана, коли завалилися ворота. При справедливому рішенні Вер. Комісії, „Ч. Січ" може одержати обидві точки і кошти зв'язані з повторним виїздом до Вашингтону.

„Чорноморська Січ" (аматори) — Поліш Фальконс, Ньюарк 1:2

27-го жовтня аматорська дружина „Ч. Січі" започаткувала в себе вдома серію лігових змагань за першенство 2-ої дивізії Шейфер Ліги. В зустрічі з кол. членом АФЛіги, польським клюбом „Соколи" молоді січовики програли мінімальним вислідом 1:2. Одинокого голя для „Ч. Січі" здобув Кальба. Склад „Ч. Січі": В. Паливода, М. Паливода, М. Гординський, Л. Гой, Б. Гой, В. Басняк, М. Басняк, П. Смук, І. Лукін, Ю. Кальба. Керівником дружини є Г. Паливода, помічником В. Басняк. Усі три брати Паливоди прибули через Францію з Югославії. Дальших два їх брати Іван і Дмитро вкоротці прибудуть з Европи, де роблять остаточні заходи до переїзду до ЗСА. Обидва ввійдуть до 1-ої дружини. В наступних тижнях повернуть до складів обидвох дружин першої і аматорів футболісти студенти, які тепер змагаються в шкільних і коледжових дружинах. Між ними будуть талановиті футболісти: Ю. Чапля, Вас. Каздоба, Р. Медюх, Ткач, Савицький, Р. Хромовський і ін.

О. Твардовський

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНСОЮЗУ

СУБОТА, 2 ЛИСТОПАДА 1968 р.

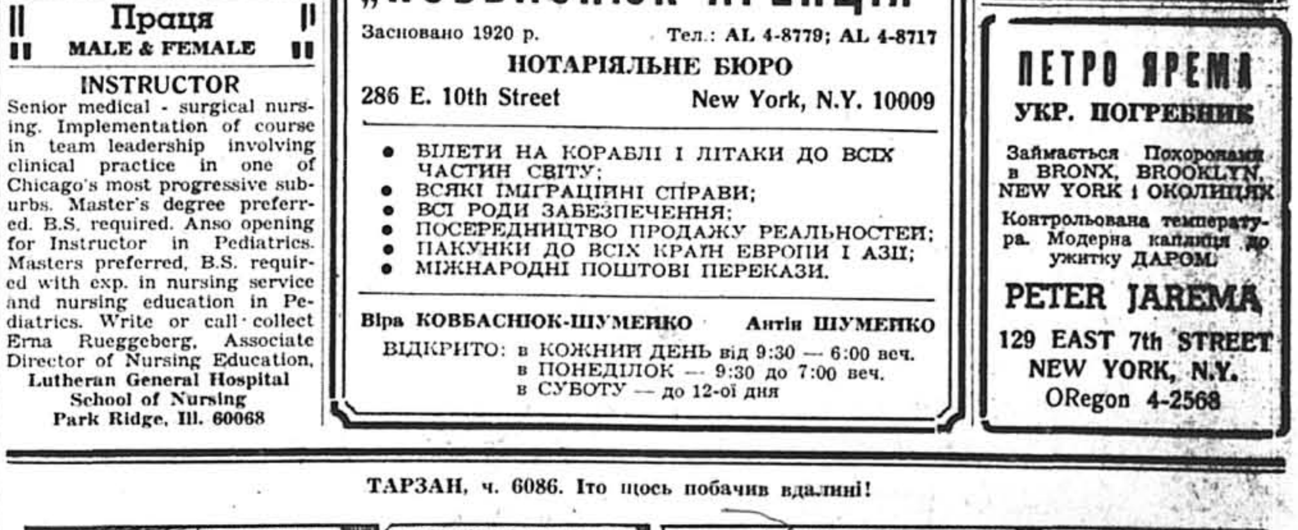
БРУКЛИН, Н. Й. Місячні збори Т-ва Б. Хмельницького — 158 Відд. в УНДомі при 216-218 Гренд Стр. о год. 8 веч. Проситься звірвати чл. вкладки до 25-го кожного місяця. — Ю. Сокол, предс., М. Кіт. рек. секр.

ЕЛИЗАБЕТ, Н. Дж. Трикварталі збори Т-ва Запор. Січ — 234 Відд. о год. 7:30 веч. В програмі: фінансовий і організаційний звіт, полагодження біжучих справ та питання вісвяткування 60-літнього Ювілею Відділу в наступному році. — І. Іванік, секр.

НЕДІЛЯ, 3. ЛИСТОПАДА 1968 р.

СИРАКЮЗИ, Н. Й. Місячні збори Т-ва Укр. Січ — 39 Відд. о год. 3-ій по пол. в малій залі УНДому. Збирання вкладок: субота 2-го листопада від год. 7-10 веч., неділя 3 листопада від 12-3 по пол. Проситься чл. явитися на збори. — Управа.

ТАРЗАН, ч. 6086. Іто щось побачив вдалині!

— Величезна печера, Іто! Смолоскип освічує тільки кілька її стіп! — Ці люди були дуже спритні! Вони копали свої стрімкі магазини в м'яких флюоресційних скелях, так що тепло з деревного вогню буде огрівати фосфоресційні стіни та давати потрібне світло! — Вони мусіли бути старинними науковцями! — Ці печери такі великі, що можуть скрити в собі тисячу осіб! — Тарзане! Я бачу щось там ген вдалині!